

Universitetsnytt

FÖR MEDARBETARNA VID STOCKHOLMS UNIVERSITET | SEPTEMBER 2017 | NR 4

EINO ÖRNFELDT

Nyfiken ny förvaltningschef

*Valår vid
universitetet*

TEMA:

FORSKNINGSDATA

Wallenbergstiftelse
viktig finansiär

Glädjeämnen och utmaningar inför hösten

EN NY HÖSTTERMIN har just, i skrivande stund, tagit sin början, med rekordmånga nya studenter på plats i Aula Magna under välkomstdagen. Det är en av årets verkliga högtidsdagar som rektor, att möta alla nya, engagerade och entusiastiska studenter! Att bedriva högkvalitativa utbildningar på forskningens grund är vårt främsta existensberättigande som universitet, och vårt främsta samverkansbidrag till samhället. Under sommaren har vi fått resultatet från den senaste Shanghai-rankningen, där Stockholms universitet nu flyttat upp till plats 74 från plats 81. Med god marginal behåller vi alltså vår plats som ett av världens 100 främsta lärosäten, vilket är viktigt framför allt ur internationellt perspektiv.

Vi har också fått resultatet från konkurrensen om ERC Starting Grants, där hela sju bidrag har beviljats. Det bekräftar också vår internationellt starka position. Vårt nya kryo-elektronmikroskop är på plats i SciLifeLab. R/V Electra utforskar nu Östersjön och vi har invigt ett nytt regionalt mikroskopcentrum, CEM4MAT, med Uppsala universitet och KTH och där vårt eget nya transmissions-elektronmikroskop snart också är på plats.

SUBIC (Stockholm University Brain Imaging Centre) är under uppbyggnad. Accelerator (vår nya mötesplats för konst och vetenskap) likaså. Det finns alltså mycket att glädjas åt.

Men det finns också många utmaningar. Dit hör infrastrukturen i allmänhet – den är starkt underfinansierad och det är, vill jag hävda, en av sektorns största frågor framöver. Här gäller att förmå prioritera skarpt, både internationellt, nationellt och lokalt. Till utmaningarna hör också de frågor som nu är under utredning från regeringskansliet: internationaliseringen, självklar i sig för sektorn men inte lika given utifrån till exempel studieavgiftsperspektivet, liksom de allmänna styr- och resursfrågorna, som är helt avgörande för högskolesektorns utveckling framöver.

Stockholms universitet samarrangerar SUHF:s årskonferens i oktober med internationaliseringsutredningen, och här stundar även viktiga hearingar. Under sommaren kom också några promemorior från utbildningsdepartementet, där den mest uppmärksammade och omdebatterade gällde breddat deltagande. Å ena sidan kan man, med regeringen, säga att vidgningen från frågan om breddad rekrytering till breddat deltagande är just vad hög-

skolorna redan arbetar med. I så måtto är promemorian helt okontroversiell. Å andra sidan är det lätt att se vad kritiken syftar på. UHR:s statistik visar klart att högskolorna knappast har lyckats ens med den breddade rekryteringen. Att då vidga uppdraget kan riskera att helt underminera förtroendet för det lagstadgade uppdraget för lärosätena. Med vilka förkunskaper kommer nya studenter in i utbildningen? Och om högskolorna inte lyckas, vems fel är det? Hur ska en uppföljning ens kunna ske? Ska det finnas sanktioner?

Det kan konstateras att högre utbildning och forskning är prioriterade i svensk politik, vilket är glädjande. Men man får hoppas att inte dessa frågor blir slagträn i blockpolitikens ideologiska strider. För det är de alltför viktiga och långsiktiga.

ASTRID SÖDERBERGH WIDDING,
rektor

► rektor@su.se

FOTO EVA DALIN

Citatet

Ju kraftigare omvälvningar världen utsätts för, desto mer markant blir behovet av humaniora.

FANNY FORSBERG LUNDELL, docent i franska, på SvD Kultur 3 augusti

Innehåll

NYHETER

- 4 De flyttar till Albano
- 5 Gemensamma riktlinjer för befordran
- 6 Nu får universitetet ny lärplattform
- 7 Ökat intresse bland internationella studenter
- 7 Sju ERC-anslag

PROFILEN

- 8 Eino Örnfeldt
- 10 Valåret är igång vid universitetet
- 11 Svenska rektorer reste till Bryssel
- 12 Svårigheter att få barnomsorg
- 13 Faktatillit i fokus under Almedalsveckan
- 14 IT-system ska ge handledning skjuts

- 15 Samlat grepp om reell kompetens
- 16 Nytt system för resfria möten
- 17 Campusutveckling på upptakten

TEMA: FORSKNINGSDATA

- 18 Trend mot tillgänglighet
- 19 "Öppna data självklar del av forskningen"
- 20 Viktigt med ordning på databehandlingen

FORSKNING

- 22 Etik i krig och fred
- 24 Forskning om cellens dörrar
- 25 Viktig finansiär firar 100 år

26 NAMN OCH NYTT

28 MIN ARBETSPLATS

29 INSÄNDARE

30 IN ENGLISH

Universitetsnytt är tidningen för medarbetarna vid Stockholms universitet. Upplagan är 4 700 exemplar.

ADRESS Samverkansavdelningen, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm

ANSVARIG UTGIVARE Linda Carlsson **REDAKTÖR** Per Larsson

GRAFISK FORM OCH LAYOUT Blomquist & Co **OMSLAGSFOTO** Niklas Björling **OMSLAGSBILD** Det nyrenoverade Bloms hus är arbetsplats för universitetets nye förvaltningschef Eino Örnfeldt.

KORREKTUR Marie-Anne Condé

TRYCK DanagårdLITHO, ett miljöcertifierat tryckeri **ISSN** 1103-2375

SYNUNKTER OCH TIPS? HÖR AV DIG!

Redaktör: Per Larsson, per.larsson@su.se, 08-16 44 64.
Skribenter: Karin Walford, Per Larsson, Elsa Helin, Stefan Nyman, Mia Söderbärj, Helene Komlos Grill, Annika Hallman, Henrik Lundström, Thomas Heldmark, Staffan Westerlund, Karin Tjulin, Anna-Karin Landin.

Nästa nummer kommer ut 26 oktober
Manusstopp 5 oktober

**Stockholms
universitet**

Terminen har rullat igång

Fredag den 25 september välkomnades nya studenter i Aula Magna. På förmiddagen var det evenemang för nya lärarstudenter, på eftermiddagen Välkomstdagen och på kvällen Orientation Day som vänder sig till internationella studenter. Förutom fina SU-kassar bjöds det även på praktisk information, föreläsningar och guidade visningar.

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Dessa verksamheter flyttar till Albano

Nu är det klart vilka verksamheter vid Stockholms universitet som flyttar till Albano och de tre hus som SU disponerar i sin helhet.

Hus 1

(planerad inflytt vårterminen 2022)

- ♦ Matematiska institutionen
- ♦ Statistiska institutionen
- ♦ Stockholms Resilienscentrum

Hus 2

(planerad inflytt höstterminen 2021)

- ♦ Företagsekonomiska institutionen
- ♦ Institutionen för socialt arbete

Hus 3

Hit planeras verksamheter från KTH, Nordita, Vetenskapens Hus samt delar av Fysikum – exakt vilka beslutas senare. Svenska Bostäder bygger cirka tusen student- och gästforskarbostäder, både lägenheter på 1–3 rum och kök och korridorboenden av olika typer. De förmedlas via den sedvanliga studentbostadskön.

Hus 4

(planerad inflytt höstterminen 2020)

- ♦ Centrum för forskning om ojämlikhet i hälsa*
- ♦ Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning*
- ♦ Psykologiska institutionen
- ♦ Specialpedagogiska institutionen
- ♦ Stressforskningsinstitutet*

TEXT KARIN WALFORD | FOTO CLAES HELANDER/AZOTE

BESLUTET följer helt den pågående planeringen och innebär att alla de verksamheter som sedan mars månad varit med i dialogen med projektledningen inryms i det nya universitetsområdet.

– Det har varit en intensiv och tidskrävande, men viktig process för att komma fram till vilka verksamheter som ska flytta till Albano, säger rektor Astrid Söderbergh Widding. Nu börjar en ny spännande etapp i arbetet med att hitta riktigt bra lösningar för de institutioner som ska arbeta där om bara ett par år. Vi samlar utbildning och forskning,

som idag är spridd på flera håll, i nya lokaler planerade för universitetets behov, och vi hoppas att den nya miljön också ska främja samverkan över ämnesgränser.

Fortsatt planering av lokalerna

Under hösten fortsätter planeringen med möten mellan Fastighetsavdelningens projektledning och verksamheterna. Berörda verksamheter, Fastighetsavdelningen och arkitekterna arbetar då vidare med lokalerna – detaljutformning av kontorsytor, utbildningslokaler, informella ytor och specialbehov som till exempel laboratorier.

**Den 1 januari 2018 bildas Institutionen för folkhälsovetenskap, där initialt Centrum för forskning om ojämlikhet i hälsa och Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning ingår.*

Stressforskningsinstitutet blir en del av institutionen samtidigt med institutionens flytt till Albano, senast 1 januari 2021. ■

► Samlad information om Albano finns på su.se/albano.

Åtgärder för stärkt ledning vid institutioner och områden

ÅR 2015 PRESENTERADE regeringens utredare Kåre Bremer Ledningsutredningen i form av betänkandet Utvecklad ledning av universitet och högskolor. Det är en kartläggning och analys av ledarskap och ledningsstrukturer i högskolan och innehåller förslag på utvecklingsåtgärder.

Majoriteten av förslagen var rekommendationer till lärosätena. Med anledning av detta har förslagen diskuterats vid prefektmöten vid Stockholms universitet samt även i områdesövergripande rådet, universitetets ledning och i universitetsstyrelsen.

Avdelningen för planering och ledningsstöd har på rektors uppdrag utrett hur Stockholms universitet kan gå vidare i dessa

frågor, med fokus på institutionsnivån. De viktigaste slutsatserna från utredningen, Utvecklad ledning på Stockholms universitet, är att prefekter inte hinner bedriva vetenskaplig verksamhet i tillräcklig grad under sitt prefektskap. Därför behövs stöd som avlastar dem tidsmässigt. För att öka möjligheterna för prefekter att efter avslutat uppdrag forskningsmässigt komma igen behövs stödet för detta stärkas. Vidare sägs att strategiska medel till vicerektorer/dekaner skulle underlätta möjligheten till strategiska prioriteringar och satsningar. Utredningen visar även att det är viktigt att uppdaterade besluts- och delegationsordningar finns på institutionsnivå.

Utredningen har resulterat i ett rektorsbeslut om att områdesnämnderna från och med budgetåret 2018 ska säkerställa tillgång till strategiska medel på områdesnivå. Dessutom ska alla institutioner ha infört skriftliga besluts- och delegationsordningar senast 30 juni 2018. Vidare ska alla institutioner ha en administrativ chef med personalansvar, om inte synnerliga skäl föreligger. Slutligen ska det efter avslutat prefektuppdrag om minst 6 år utgå ett stöd motsvarande 4,5 gånger det årliga uppdragsarvodet. För prefekt som avgår efter 3 år utgår 2 gånger det årliga uppdragsarvodet.

PER LARSSON

Tydliga kriterier minskar risk för besvikelse

Från och med nu gäller gemensamma riktlinjer för befordran till professor vid Humanvetenskapliga området.

TEXT ELSA HELIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

DET ÄR GLÄDJANDE att vi har kunnat enas om gemensamma riktlinjer för hela området, dvs för humanistiska, juridiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna, säger Jonas Ebbesson, dekan för Juridiska fakulteten och den som lett arbetet med att ta fram förslaget i en referensgrupp för rekrytering.

Jonas Ebbesson

– Det är nyttigt att diskutera detta över gränserna så att vi i möjligaste mån har en samsyn på vilka kriterier som ställs.

De nya riktlinjerna gör tydligt vilka minimikrav som gäller, samtidigt som det finns utrymme för fakulteterna att komplettera eller förtydliga med egna riktlinjer. Där kan fakulteterna

ta hänsyn till omständigheter som är specifika för olika ämnen. Det skulle exempelvis kunna avse ämnens internationella profil och möjligheterna för lektorer att handleda doktorander hela vägen i mål.

Utöver kriterierna har referensgruppen diskuterat professors roll, och hur universitetet ser på den.

– Titeln som professor är väldigt viktig och vi behöver så tydliga kriterier som möjligt för vad som bedöms, säger Jonas Ebbesson.

De nya riktlinjerna inleds med ett stycke som betonar den viktiga rollen professorerna spelar för det akademiska ledarskapet och som lärare och forskare.

– Det spelar stor roll både för institutionerna och för universitetet. Professorsrollen idag är inte identisk med hur den såg ut för några decennier sedan, då vi bland annat hade betydligt mindre studentkullar. Därför ansåg humanvetenskapliga områdesnämnden att det var klokt att inleda riktlinjerna med en kort beskrivning av professorsrollen, även om det är i allmänna termer.

Förankrat vid fakulteterna

Processen med att ta fram gemensamma riktlinjer för befordran har tagit mer än ett år, och arbetet har förankrats på fakulteterna som fått lämna synpunkter. Själva proceduren med sakkunnigförfarande och arbete i lärarförslagsnämnd förändras inte, inte heller sammansättningen i lärarförslagsnämnden.

Under våren har ett befodringsärende vid Stockholms universitet gett upphov till en debatt i sociala medier, och några kritiska artiklar på tidningars ledarplats. Debatten kan ge intryck av att nuvarande kriterier för befordran och proceduren kring befodringsärendena varit ett problem, men det förnekar Jonas Ebbesson bestämt.

– Min uppfattning är att den berörda fakulteten hanterade ärendet helt korrekt. Arbetet med att ta fram gemensamma kriterier var inte alls kopplat till detta ärende, utan hade påbörjats långt innan.

De nya gemensamma riktlinjerna som antogs av områdesnämnden 6 september gäller hela det humanvetenskapliga området. Jonas Ebbesson skulle inte ha något emot att undersöka förutsättningarna för gemensamma riktlinjer för hela universitetet, men betonar att någon sådan diskussion inte har förts. ■

Beslut om att införa biträdande lektor

REGERINGEN har i sommar beslutat om en ändring i högskoleförordningen som ger unga forskare tydligare anställningar och en förutsägbar karriärstruktur. Tjänsten ger forskare möjlighet att meritera sig vetenskapligt och pedagogiskt för att sedan uppfylla kraven på behörighet för en tillsvidareanställning som lektor.

Det rör sig om en ny tidsbegränsad läranställning som ersätter nuvarande regler om anställning för meritering. Syftet med anställningen är att en biträdande lektor ska ges möjlighet att meritera sig vetenskapligt och pedagogiskt för att sedan uppfylla kraven på behörighet för en tillsvidareanställning som lektor. Behörig att anställas som biträdande lektor är den som har avlagt doktorsexamen eller har motsvarande vetenskaplig kompetens. Tiden för anställningen som biträdande lektor föreslås vara fyra till sex år, med möjlighet till två års förlängning för till exempel sjukdom och föräldraledighet.

En biträdande lektor ska efter ansökan, och om på förhand uppställda krav uppfylls, befordras till lektor. De bedömningskriterier som ska ligga till grund för befordran till lektor ska fastställas redan vid anställningen som biträdande lektor. En sådan befordran innebär en tillsvidareanställning som lektor. För den som får avslag på en ansökan om befordran avslutas den tidsbegränsade anställningen (med möjlighet att överklaga).

Ändringen träder i kraft den 1 oktober 2017. Den nya tjänsten får tillämpas för anställningar som påbörjas efter ikraftträdandet den 1 oktober 2017 och ska tillämpas i sådana fall som påbörjas efter den 1 april 2018.

Nya leverantörer för skribent- och redaktörstjänster

STOCKHOLMS UNIVERSITET har nya leverantörer för redaktionella skribent- och redaktörstjänster. De upphandlade leverantörerna är Henrik Lundström och Södra Tornet Kommunikation.

Inom området redaktionella skribent- och redaktörstjänster på svenska är två leverantörer upphandlade i rangordning. I första hand ska du anlita Enskild firma Henrik Lundström. Kontaktperson är Henrik Lundström, h.lundstrom@swipnet.se.

Om leverantören ovan inte har möjlighet att utföra det aktuella uppdrag kan du i andra hand kontakta Södra Tornet Kommunikation. Kontaktperson är Jonas Pertoft, info@sodratornet.se.

Inom området redaktionella skribent- och redaktörstjänster på engelska är en leverantör upphandlad. Det är Henrik Lundström, se ovan.

Har du frågor kring de upphandlade leverantörerna och hur du anlitar dem, kan du kontakta Per Larsson vid Samverkansavdelningen, per.larsson@su.se.

Ny konst från Accelerator på Frescati i höst

EFTER SUCCÉVISNINGEN av Tony Ourslers The Influence Machine i oktober 2016 återkommer nu Accelerator med två nya verk mellan 20 september och 6 oktober.

På temat minne visar Accelerator, Stockholms universitets nya mötesplats för konst och forskning, hösten 2017 två verk av konstnärduon Lundahl & Seidl. I det gamla Manne Siegbahn-laboratoriet som nu byggs om till utställningsplats visas konstnärduons konstverk An Elegy to the Medium of Film. Förbokning krävs. Verket är för personer från 12 års ålder (utspeglar sig delvis i totalt mörker). Mer info och bokning på acceleratorsu.art

Verket Unknown Cloud on its way to Stockholm University, även det av Lundahl &

Seidl, kan man ta del av på kvällarna den 20–22 september samt den 28 september och 5 oktober. För att komma i kontakt med molnet behöver man ladda ner appen "Unknown Cloud Caretaker" från AppStore eller Google Play och ha hörlurar på sig.

Öppna applikationen på din telefon när du närmar dig området där "Molnet" kommer att passera. Först vid rätt tid och plats hjälper Caretaker dig till kontakt med "Molnet".

STEFAN NYMAN

► För mer information om "Molnet" se även unknowncloud.com. Det är gratis att ta del av Accelerators konstprojekt.

Nu får universitetet ny lärplattform

Upphandlingen av ny lärplattform är avslutad och projektet har gått in i en uppbyggnads- och planeringsfas.

TEXT MIA SÖDERBÄRJ | ILLUSTRATION BLOMQUIST & CO

BASERAT på kraven har Itslearning utsetts som leverantör av universitetets nya lärplattform och projektet har gått in i införandefasen. Arbetet startade efter semestrarna och ska bedrivas av två projektgrupper (Verksamhet och System). De verksamhetsmässiga kraven och önskemålen är styrande för arbetet, vilket avgör hur det tekniskt ska sättas upp och vilken information som ska utbytas med andra system. Det är därför av stor vikt att kärnverksamheten är delaktig för att säkerställa såväl kvalitet som effektivitet.

Rektor beslutade före sommaren att ge områdesnämnderna och studentkåren i uppdrag att utse tre representanter vardera till en referensgrupp tillsammans med Centrum för universitetslärarutbildning (CeUL). Referensgruppen ska delta i beslut om utformningen av funktioner och processer samt om införandet. Projektgruppen för Verksamhet ansvarar för att ta fram underlag för att referensgruppen ska kunna ta ställning till hur lärplattformen ska fungera och liknande frågor som uppkommer under projektet. Referensgruppens arbete inleddes i början av september, pågår preliminärt under hela hösten 2017 och kan eventuellt förlängas till våren 2018.

Flexibel lärplattform

Lärplattformen Itslearning kan ge stöd till olika sätt att bedriva undervisning. Det är också en uttalad ambition att SU:s lärplattform ska vara flexibel. För att kunna utbyta erfarenheter och goda exempel mellan institutioner och mellan lärare är det också av stor

vikt att bygga en gemensam grund i plattformen med nomenklatur, struktur och valbara funktioner.

Några exempel på frågor som kan behandlas av referensgruppen är bland annat grafisk utformning, flexibilitet i hur kurser organiseras i systemet, grundläggande struktur, roller och behörighetsstyrning, metod för överflyttning av data från Mondo samt plan för införande och utbildningsmaterial.

Med utgångspunkt från referensgruppens beslut kommer projektgruppen för System att sätta upp Itslearnings system så att det fungerar som tänkt, men framförallt arbeta med att förbereda och testa kopplingar med andra system som Ladok, SISU och Urkund.

I början av hösten ligger fokus på att utforma och bygga upp lärplattformen. Projektgruppen för Verksamhet kommer parallellt att utreda hur själva införandet på institutioner bäst kan genomföras, i vilken ordning, i vilken takt och med vilket stöd. Driftstarten beror på hur omfattande de båda projektgruppens arbete visar sig vara, men ambitionen är att kunna starta i liten skala vårterminen 2018 inför ett bredare användande hösten 2018. ■

► Mer information om projektet finns på su.se/nylarplattform.

Har du några frågor är du välkommen att kontakta projektledare Jan Ling på jan.ling@su.se.

Vad ska vår nya lärplattform från itslearning heta?

TÄVLING!

Släpp fram kreativiteten och var med i namntävlingen!

Namnet bör vara kort, lätt att uttala på svenska (och på engelska) och får gärna vara kopplat till lärande, samarbete, pedagogik eller universitet.

Förutom äran kan du vinna biobiljetter!

Beslut om namn fattas av projektets styrgrupp efter samråd med referensgruppen.

Skicka ditt namnförslag till nylarplattform@su.se senast den 15/10-2017.

Vinnaren tillkännages på Medarbetarwebben under IT samt i kommande Universitetsnytt.

Underskott för första halvåret

HALVÅRSRAPPORTEN för Stockholms universitet visar ett underskott på 110 miljoner kronor för årets sex första månader. I normalfallet brukar det vara ett underskott för denna tidsperiod eftersom en av de större resultatpåverkande posterna, semesterlöneskulden, är som störst per sista juni. För 2016 var underskottet 114 miljoner för motsvarande period.

I den ekonomiska prognosen för helåret 2017 beräknas ett underskott på fem miljoner kronor att jämföra med överskottet på fem miljoner kronor för helåret 2016. Detta är enligt plan då universitetet strävar efter att använda ackumulerat kapital i verksamheten.

Vad gäller takbeloppet beräknas universitetet uppnå detta för 2017. Prognosen pekar på en överproduktion på 15 miljoner kronor för året. Överproduktionen har successivt minskat

de senaste åren och 2018 räknar universitetet med en underproduktion på 6 miljoner kronor. Produktionen ligger därmed nära takbeloppet vilket är ett resultat av universitetets arbete med att anpassa utbildningsutbudet till den nya nivån.

Universitetet har vidare fortsatt ett positivt myndighetskapital (sparade medel), på 1137 miljoner kronor. För att minska detta görs investeringar i främst nya lokaler för verksamheten.

I delårsrapporten lyfts även tre viktiga händelser från första halvåret. Den första är den upphandling som slutförts av ett av världens mest avancerade transmissions-elektronmikroskop för drygt 35 miljoner kronor. I anslutning till upphandlingen lanserades samarbetet CEM4MAT,

Centre of Electron Microscopy for Materials, för att bättre utnyttja de mikroskop som finns i regionen och bli världsledande inom elektronmikroskopi. CEM4MAT är ett samarbete mellan Stockholms universitet, KTH, Uppsala universitet och forskningsinstitutet Swerea-KIMAB.

Det andra området är den kompletterande pedagogiska utbildning (KPU) för personer med forskarexamen som universitetet tillsammans med KTH fått i uppdrag att anordna. Utbildningen startade i januari. Slutligen rör det sig om planering och förberedelser inför flytten till Albano. I juni fattades beslut om vilka verksamheter som ska flytta dit.

PER LARSSON

Ökat intresse bland internationella studenter

Läsåret 2017/18 påbörjar 1 162 internationella studenter från hela världen sina studier vid Stockholms universitet. Av dessa är 851 utbytesstudenter och 311 nya internationella studenter som läser kurser/program under höstterminen 2017.

ANTALET AVGIFTSSKYLDIGA masters-studenter som börjar studera vid lärosäten hösten 2017 är 132, den högsta siffran hittills sedan avgifterna infördes 2011. Till största delen är det program inom den samhällsvetenskapliga fakulteten som har ökat, men alla fakulteter har sett en viss ökning av studenter, varav de flesta har en examen från Kina, Bangladesh, Indien och USA.

Ansökningsomgången till höstens masterutbildningar vid Stockholms universitet ökade med 17 procent med 13 368 ansökningar till de internationella utbildningsprogrammen. Även till vårens utbildningar har en ökning skett. Stockholms universitet hade i år 470 sökande totalt i första hand vilket motsvarar en ökning på 13 procent mot förra året.

Totalt sett har antalet sökande till vårens internationella utbildningar vid svenska universitet och högskolor minskat – med en

procent för internationella kurser och program på grundnivå samt med 14 procent för masterprogram. Stockholms universitet är bland de nio lärosäten som får fler sökande i första hand jämfört med vårterminen 2017. Totalt sökte 3 842 studenter till vårens program.

Gratis buss från Arlanda

Under de mest intensiva ankomstdagarna 20-21 augusti bjöd Stockholms stad på ett välkomstmottagande på Arlanda flygplats tillsammans med huvudstadens lärosäten. Studenterna möttes av studentguider på flygplatsen och erbjöds fria bussturer till universitetet där de fick information om sin nya hemstad, vägledning om universitetet, och nycklar till sina studentbostäder.

Veckan efter mottagandet arrangerades välkomstaktiviteter på Stockholms universitet under "Orientation Week". På programmet

stod bland annat guidning av universitetsområdet och biblioteket, utflykter, guidad tur av Stockholms stad och bussresa till IKEA där studenterna fick möjlighet att handla det som behövs för den nya studentbostaden.

Stadens mottagande av studenterna samordnas av Stockholms Akademiska Forum för stadens 18 lärosäten.

HELENE KOMLOS GRILL

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Sju ERC-anlag till Stockholms universitet

SJU FORSKARE vid Stockholms universitet får det prestigefulla Starting Grant från European Research Council (ERC). Projektanslagen ligger på mellan 1,3 och närmare 1,5 miljoner euro vardera. Fem av forskarna kommer fortsätta att vara verksamma vid Stockholms universitet.

Kurt Mitman vid Institutet för internationell ekonomi beviljas anslag för projektet "Micro Heterogeneity and Macroeconomic Policy".

Marc Friedländer vid Institutionen för molekylär biovetenskap Wenner-Grens institut, beviljas anslag för projektet "MicroRNA functions in single cells".

Tanja Slotte vid Institutionen för ekologi miljö och botanik får stöd för "Supergene evolution in a classic plant system – bringing the study of distyly into the genomic Era".

Dan Petersen vid Matematiska institutionen beviljas stöd för "Topology of moduli spaces of Riemann surfaces".

Jaime De la Cruz, Institutionen för astronomi, får stöd för "SUNMAG: Understanding magnetic-field-regulated heating and explosive events in the solar chromosphere".

Blaise Goutéraux vid Nordiska institutet för teoretisk fysik får stöd för "Hydrodynamics, holography and strongly-coupled quantum

matter", men flyttar sitt projekt till Ecole Polytechnique i Paris och **Stina Bergman Blix** vid Sociologiska institutionen får stöd för "The construction of objectivity – An international perspective on the emotive-cognitive process of judicial decision-making" och flyttar sitt projekt till Uppsala universitet.

ERC delar ut olika typer av anslag och syftet med ERC Starting Grant är att uppmuntra begåvade unga forskningsledare i Europa att bli oberoende och bygga sina egna karriärer.

ANNIKA HALLMAN

TIO ÅR MED STÖD TILL BANBRYTANDE FORSKNING

Europeiska forskningsrådet är en viktig finansör för Stockholm universitet. Deras koncept är att finansiera forskare med riktigt briljanta idéer inom grundforskning. Endast vetenskaplig excellens bedöms, säger Lars Emrén, forskningssekreterare vid Avdelningen för forskningsstöd som ger råd och hjälp till forskare, som bland annat söker bidrag från Europeiska forskningsrådet

(ERC) tillsammans med kollegan Ulla Jungmarker.

I år fyller ERC tio år och det uppmärksammade Stockholms universitet med en rad populärvetenskapliga föreläsningar i Aula Magna i början av september. Föreläsningarna handlade om allt från fysik till nationalekonomi.

Sedan Europeiska forskningsrådet startade 2007 har mer än 45 miljoner

euro beviljats till Stockholms universitet. Bidraget är portabelt så forskare kan flytta till ett annat lärosäte med sitt forskningsprojekt, men idag finns närmare 30 aktiva forskare vid Stockholms universitet som har blivit beviljade ERC-bidrag någon gång under sin karriär.

”Förvaltningen ska skapa de bästa förutsättningarna”

Eino Örnfeldt vill att Stockholms universitet ska vara ledande på förvaltning bland svenska lärosäten och en förebild för andra.

Från 90 till 650. Antalet medarbetare han blir chef för ökar rejält men uppdraget är detsamma – att skapa en effektiv förvaltning som stöder kärnverksamheten. Möt universitetets nya förvaltningschef Eino Örnfeldt.

TEXT PER LARSSON | FOTO NIKLAS BJÖRLING

FÖRSVARSS- OCH SÄKERHETSPOLITIK har varit det stora intresset ända sedan studietiden i Uppsala som resulterade i en pol. mag-examen med inriktning på internationella relationer. Efter några år som forskningsassistent vid Totalförsvarets forskningsinstitut och Försvarshögskolan gick Eino Örnfeldt vidare till tjänster som departementssekreterare och kansliråd vid Försvarsdepartementet och utredningssekreterare i Försvarsberedningen. Därefter var han under ett antal år avdelningschef inom Försvarsmaken.

För tio år sedan valde Eino att byta politikområde och började på utbildningsdepartementet som departementsråd och enhetschef, först för Internationella sekretariatet och därefter för Universitets- och högskoleenheten under 2009–2012. Åren 2013–14 var Eino ordförande i organisations-

kommittén för inrättandet av Stockholms konstnärliga högskola.

För knappt tre år sedan kunde så hans erfarenheter från försvars- och säkerhetsområdet respektive högskoleområdet kombineras då han blev högskoledirektör vid Försvarshögskolan.

Många år i statlig tjänst

Totalt har Eino över 20 år inom statlig förvaltning och större delen av tiden i chefspositioner inom kunskapsintensiva verksamheter. Dessa erfarenheter tror han var avgörande för att han blev tillfrågad om tjänsten som förvaltningschef vid Stockholms universitet.

Förutom överblicken över högskolesektor, erfarenheterna av internationella förhandlingar och samverkan vid Försvarshögskolan (främst

Eino Örnfeldt

Familj: Gift med Anna Wieslander och har tre barn Hugo 15, Jacob 12, Hjalmar 4.
Bor: Stocksund.

Fritidsintressen: Resor, böcker och friluftsliv (men egentligen tar barnens fritidsintressen 90 procent)

Gör helst en ledig dag: Är med familjen.

Senast lästa bok: Judas av Amos Oz.

Främsta förebild: Min mormor för allt hon skapade och aldrig gav upp.

Det här vet inte så många om mig: Jag har lastbilskörkort.

med Försvarsmakten) tror han att god kännedom hur myndigheter fungerar och styrs är viktiga tillgångar i den nya tjänsten.

Som enhetschef vid Utbildningsdepartementet under tre borgerliga ministrar ansvarade Eino för styrningen av de drygt 30 lärosäten som direkt lyder under departementet. Detta innebar även direktkontakt med lärosätena.

En sak som lockar med att bli förvaltningschef vid Stockholms universitet är att få vara del av en ledning med ambitioner att utveckla verksamheten, säger han.

– Universitetet står inför flera viktiga utmaningar där ett väl fungerande förvaltningsstöd kommer att vara en viktig komponent för att hitta ändamålsenliga lösningar. Att kunna vara en del av en förvaltning med många kompetenta medarbetare för att åstadkomma detta ser jag fram emot.

Bredden på verksamheten lockar även. Eino beskriver sig i grunden som nyfiken och ser fram emot att lära känna olika delarna av universitetets verksamhet.

Vad har du för bild av Stockholms universitet?

– Det är ett stort lärosäte med en stor andel grundforskning och väldigt många studenter. Universitetet är en viktig aktör både regionalt och nationellt. Det är något jag tror att det finns goda förutsättningar att förtydliga ännu mer.

Storleksmässigt är skillnaden stor mot Försvarshögskolan som har cirka 400 medarbetare, varav 90 inom förvaltningen. Stockholms universitet har cirka 5 500 medarbetare, varav cirka 650 inom den centrala förvaltningen. Men Eino Örnfeldt betonar att de frågor som förvaltningen arbetar med ofta är likartade vid båda lärosätena.

Byggt upp akademi

Försvarshögskolan är mitt inne i en akademiseringsprocess. Från att ha varit professionsutbildning utanför akademien till att bli en fullfjädrad akademisk institution, som under hösten förhoppningsvis får examensrätt även på forskarnivå.

– På den resan har många fundamentala frågor kring vad som är grunden för akademisk utbildning blivit klagöras. Det har varit oerhört lärorikt för mig och jag tror att det är en tillgång att ha behövt fundera över sådana grundläggande frågor kring akademien när man sitter i en lärosätesledning. Jag tror att det har bidragit till en

ökad förståelse kring förutsättningar för akademisk utbildning och forskning.

Eino kommer under hösten att sätta sig in i verksamheten för att få en egen förståelse för universitetet i allmänhet och läget i förvaltningen i synnerhet. Han har därför svårt att säga något definitivt i detta skede om vad som blir viktigast att arbeta med. Men Eino flaggar för några frågor som han ser som särskilt angelägna att fundera över.

Den första är ledning och styrning av verksamheten. Här vill Eino ta utgångspunkt i det omfattande förändrings- och utvecklingsarbete som pågått inom förvaltningen de senaste åren. Han kommer här att lägga extra kraft på ekonomistyrningen som blir en central fråga eftersom universitetet står inför att byta ekonomisystem. Styrningsfrågor kommer också att aktualiseras

med anledning av den utredning som regeringen tillsatt om en översyn av styrningen av lärosätena.

Digitalisering och campusutveckling

– Utvecklingen på IT-området går fort och det skapar nya möjligheter att utveckla verksamheten. Vi har också studenter och medarbetare som ställer helt nya krav på oss som lärosäte. Detta kommer att driva på verksamhetsutvecklingen i snabb takt.

De två sista områdena är infrastruktur och

Vi har också studenter och medarbetare som ställer helt nya krav på oss som lärosäte.

campusutveckling. Att det finns tillgång till ändamålsenliga lokaler på ett samlat campus är, enligt Eino, av central betydelse för att kunna utveckla verksamheten. SU är också del av många nationella och internationella forskningsinfrastrukturprojekt och det är verksamheter som blir allt mer komplexa och som innebär långsiktiga åtaganden för lärosätet.

Vad har du för vision för förvaltningen?

– Den ska utifrån universitetets förutsättningar vara ledande i Sverige. Det skall vara självklart för andra lärosäten att vända sig till Stockholms universitet när de behöver exempel på bra lösningar för att utveckla sin verksamhet. Och om vi har bra lösningar som förenklar för våra medarbetare i vardagen så kommer det att vara bra för forskningen och utbildningen. Kort sagt: det ska vara lätt att göra rätt!

Eino ser inget motsatsförhållande mellan akademien och förvaltningen. Det är, enligt honom, två nödvändiga beståndsdelar för att universitetet ska fungera.

– Utgångspunkten är att förvaltningen finns till för att skapa de bästa förutsättningarna för att bedriva forskning och utbildning. Det förutsätter en god dialog mellan förvaltning och kärnverksamheten. Jag vill minimera tiden som lärare och forskare behöver lägga på administration. Vi måste sträva efter att de ska kunna fokusera på kärnuppgifterna.

Vad är bra ledarskap?

– En bra ledare ska ha en tydlig idé om verksamheten, vilja att utveckla den samt tilltro till medarbetarna och lyssna på dem. Prestigelöshet och humor är även bra för att klara dagen.

För att få andra att växa i sitt ledarskap gäller det att ge dem ett tydligt ansvar, fortsätter han. Och då är det viktigt med ett tillåtande klimat där de får prova sig fram.

Ängrar du att du inte valde forskarbanan efter examen?

– Nej, jag hade inte haft tillräckligt med ro för att forska. Men intresset för akademien har alltid funnits hos mig. Den nyfikenhet som finns där sammanfaller med min egen grundinställning. ■

» En bra ledare ska ha en tydlig idé om verksamheten, vilja att utveckla den samt tilltro till medarbetarna och lyssna på dem. Prestigelöshet och humor är även bra för att klara dagen.

Valåret är igång vid universitetet

Under hösten väljs nya institutionsstyrelser, fakultetsnämnder och områdesnämnder. Dessutom väljs dekaner, prodekaner, vicedekaner, vicerektorer och tre ledamöter till universitetsstyrelsen.

TEXT PER LARSSON | FOTO PANGAEA DESIGN

I ÅR är det stort valår vid Stockholms universitet. Vid varje institution väljs nya institutionsstyrelser. Prefekten vid respektive institution ansvarar för valets genomförande. Valen ska vara genomförda innan årsskiftet. De institutioner som vill ändra sammansättningen av sin styrelse ska ansöka om detta hos rektor senast den 13 oktober.

Val sker även på fakultets- och områdesnivå samt på central nivå vid universitetet. Här är det respektive fakultet och område som håller i valprocessen tillsammans med Avdelningen för planering och ledningsstöd.

Röstlängder har fastställts av respektive dekanus, där det framgår vilka medarbetare som är berättigade att delta i dessa val. Fakulteternas valberedningar har tagit fram förslag på dekaner, prodekaner, vicedekaner samt ledamöter och suppleanter i fakultetsnämnderna. Efter att förslagen har presenterats följer en period då det är möjligt för de som är nomineringsberättigade (alltså de röstberättigade) att komma in med motnomineringar till de föreslagna kandidaterna.

Den 5–12 oktober genomförs valen. Det sker på elektronisk väg genom en länk som skickas ut till de röstberättigade via e-post. Resultatet av valet väntas vara klart 13 oktober. Rektor fattar den 26 oktober beslut om dekaner och prodekaner för samtliga fakulteter samt vicerektor för det naturvetenskapliga området.

Två vicerektorer inom humanvetenskap

Nytt för denna gång är att det blir ytterligare en valomgång inom humanvetenskapliga området. Från och med 1 januari kommer området att ha två vicerektorer istället för en och de är tillika dekaner. Av de två vicerektorerna för det humanvetenskapliga området utses en till ordförande och en till vice ordförande i områdesnämnden.

Den 30 oktober tillkännager valberedningen sitt förslag på vicerektorer tillika ordförande och vice ordförande i områdesnämnden för humanvetenskap. Veckan därpå finns möjlighet att nominera motkandidater. 8–15 november är valet av vicerektorerna och i slutet av månaden fattar rektor beslut om vilka som blir vicerektorer för det humanvetenskapliga området.

Val till universitetsstyrelsen

I december är det dags för ytterligare ett val. Det rör sig om tre ledamöter till Stockholms universitetsstyrelse som ska utses av hörandeförsamlingen. Avdelningen för planering och ledningsstöd ansvarar för detta val och återkommer med mer information under hösten.

Den 1 januari 2018 påbörjas den nya treåriga mandatperioden för vicerektorer, dekaner, fakultets- och områdesnämnder samt institutionsstyrelserna. ■

VIKTIGA DATUM FÖR VAL TILL FAKULTETS- OCH OMRÅDESLEDNING

13 september

Senaste datum för tillkännagivande av valberedningarnas förslag

- på kandidater till dekaner, prodekaner, vicedekaner samt ledamöter och suppleanter i fakultetsnämnder inom det humanvetenskapliga området.
- på kandidat till dekanus tillika vice-rektor, prodekanus, sektionsdekaner samt ledamöter och suppleanter till fakultetsnämnd/områdesnämnd inom det naturvetenskapliga området.

13–27 september

Nomineringsperiod

28 september

Tillkännagivande av eventuella motnomineringar

5–12 oktober

Valets genomförande

13 oktober

Tillkännagivande av valresultat

26 oktober

Beslut av rektor om dekaner och prodekaner för samtliga fakulteter samt vicerektor för det naturvetenskapliga området.

30 oktober

Tillkännagivande av förslag från valberedningen inom humanvetenskapliga området på vicerektorer tillika ordförande och vice ordförande i områdesnämnden för humanvetenskap.

30 oktober–6 november

Nomineringsperiod för vicerektorer inom humanvetenskapliga området

7 november

Tillkännagivande av eventuella motnomineringar

8–15 november

Val av vicerektorer inom humanvetenskapliga området

16 november

Tillkännagivande av valresultat

30 november

Beslut av rektor om vicerektorer för det humanvetenskapliga området

December

Val av tre ledamöter till Stockholms universitetsstyrelse utsedda av hörandeförsamlingen.

1 januari 2018

Nyvalda vicerektorer, dekaner, fakultets- och områdesnämnder samt institutionsstyrelser tillträder.

FOTO MARYAM HANSSON EDALAT

Svenska rektorer reste till Bryssel

EN DELEGATION med rektorer och högre tjänstemän från tolv svenska forskningstunga universitet* var i Bryssel den 27–28 juni för att möta ledamöter av EU-parlamentet, representanter för EU-kommissionen och Sveriges ständiga representation vid EU.

Svenska universitet bidrar idag i hög grad till utvecklingen av det europeiska forsknings- och innovationssamarbetet genom deltagande i ett stort antal projekt inom EU:s satsning Horisont 2020 och även inom tidigare ramprogram.

Syftet med rektorernas besök var att understryka vikten av att svenska universitet är beredda att genom forskning möta utmaningar samhället står inför. Delegationen framförde även sin syn på hur det kommande ramprogrammet bör utformas.

De viktigaste rekommendationerna var:

- Excellens måste fortsatt vara det främsta kriteriet för finansiering av forskning- och innovationsprojekt inom det kommande ramprogrammet.
- Det behövs mer av grundforskning i samarbetsprojekt för att garantera framtida genombrott för forskning och innovationer.
- Samhällsvetenskap och humaniora måste integreras bättre i prioriteringarna i nästa ramprogram.
- Fortsatt förenklingsarbetet för deltagandet i EU-projekt.

PER LARSSON

*Rektorerna är ledamöter i Huvudmannarådet för Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse.

Stockholms universitet på plats 74 i Shanghairankningen

STOCKHOLMS UNIVERSITET hamnar på plats 74 i årets Academic Ranking of World Universities (ARWU), populärt kallad Shanghairankningen. Shanghairankningen görs vid Shanghai Jiao Tong University och listas ofta som en av de tre mest prestigefulla universitetsrankningarna i världen tillsammans med QS World University Rankings och Times Higher Education World University Rankings. Shanghairankningen mäter forskningens kvalitet enligt bland annat indikatorer som antal alumner och anställda forskare, som har vunnit Nobelpriser, antalet ”mycket citerade” forskare och antal artiklar som publicerats i tidskrifterna Nature och Science. Årets resultat är det hittills bästa för universitetet i denna ranking; 2016 placerades Stockholms universitet på plats 81.

Topplaceringarna på listan innehas av amerikanska universitet med Harvard på första plats följt av Stanford och brittiska University of Cambridge. Karolinska Institutet rankas främst bland de svenska lärosätena på plats 44.

Utvecklingsdag för dig som undervisar vid Stockholms universitet

Lärarkonferens2018

– universitetslärare i en föränderlig värld

Torsdag 8 februari Aula Magna Stockholms universitet

Var med och bidra till diskussionen! Anmäl bidrag senast 30 oktober

Information och anmälan: su.se/ceul/lararkonferensen

Stockholms universitet

Svårighet att få barnomsorg hinder i karriären

När Agatha de Boer ska på forskningsresor och konferenser har hon svårt att ordna med barnpassning för dottern Karla.

Vem har egentligen ansvar för barnomsorgen under forskningsresor? Frågan ställs på sin spets av Agatha de Boer. När hon var på konferens i Sydafrika betalade hon flygbiljett för sin dotter ur egen ficka.

TEXT HENRIK LUNDSTRÖM | FOTO NIKLAS BJÖRLING

– **DET KÄNNES** frustrerande och ärligt talat fel. Jag tar inte med henne för nöjes skull, utan för att jag inte har något val.

Agatha de Boer är docent vid Bolincentret för klimatforskning, men också ensam vårdnadshavare till Karla, 2,5 år. Agatha är uppväxt i Sydafrika och doktorandutbildad i USA och saknar familj och släkt i Sverige. Hemkommunen Solna, där dottern går på förskola, erbjuder visserligen så kallad nattis. Agathas forskningsresor uppfyller dock inte villkoren för att kunna lämna dottern där.

– Inför min senaste resa försökte jag använda mitt forskningsanslag, men fick svaret att det varken kan täcka flygbiljett eller barnpassning för min dotter.

– Den här gången kunde jag lämna henne hos min syster i Johannesburg, och sparade utgiften för barnpassning. Men det kommer

jag inte att kunna göra i framtiden.

Flygres och barnpassning kan kosta uppemot 20 000 kronor per år, uppskattar Agatha de Boer. Redan har hon tackat nej till en kollegas inbjudan om att hålla en föreläsning i USA på grund av utgiften. På sikt kommer det att begränsa hennes möjligheter att göra karriär.

– Det är helt nödvändigt för mig att åka på konferenser och att hålla föredrag. Annars kan jag lika gärna ge upp hoppet om att så småningom söka tjänst som professor.

”Förvånande”

Agatha de Boer har tagit upp frågan i den lokala jämställdhetsgruppen och diskuterat sin situation med sektionens dekanus Barbara Wohlfarth, som håller med om att det är ett problem.

– Ja, det är förvånande. Sverige har satt jämställdhet högt upp på agendan, ändå har ingen tänkt på det här, säger Barbara Wohlfarth, dekanus för Sektionen för geo- och miljövetenskaper.

– Som forskare vid universitetet förväntas du åka på konferenser, för att bygga nätverk, för att bli publicerad, och för att bli inbjuden att hålla föredrag. Har man då ingen mamma eller pappa eller partner som kan hjälpa till, ja vad gör man då...?

Efterlyser lagändring

Det svenska systemet för forskningsfinansiering är uppbyggt så att de anslag som går till forskning inte kan användas till andra kostnader än rena forskningskostnader. Att ta med barn på konferensresor klassas som ”privat ändamål” av forskningsfinansiärer som Vetenskapsrådet och Formas. Forskningsråd i flera andra länder, däribland Storbritannien, Kanada och Australien, tillåter att projektanslag nyttjas för omkostnader för barn i samband med forskningsresor.

– Sverige ligger efter flera andra länder på det här området, säger Agatha de Boer, som på eget initiativ sammanställt policyer i olika länder (se faktaruta).

Hon efterlyser en lagändring eller annan lösning för de som av någon anledning måste ta med barn på arbetsresor. Det skulle inte bara underlätta för ensamstående forskare. Även i familjer där föräldrar lever i en relation, kan det vara svårt eller omöjligt för en partner eller annan närstående att ta hand om barnet, konstaterar Agatha de Boer.

– En lagändring skulle bidra till ökad jämställdhet eftersom kvinnor oftare ansvarar för barn, men det skulle självklart underlätta även för exempelvis ensamstående män med barn. ■

► Hur har du löst barnomsorg vid internationella konferenser och tjänsteresor? Hör gärna av dig till Universitetsnytt, per.larsson@su.se.

Flera länder erbjuder stöd för barn

Agatha de Boers egen sammanställning visar att flera länder, i olika former, erbjuder ekonomiskt stöd för forskare som reser med barn:

- ❖ Storbritannien (National Environmental Research Council)
- ❖ Australien (Australian Research Council)
- ❖ Kanada (Canada Natural Science and Engineering Research Council)
- ❖ USA (National Science Foundation)

EU (European Research Council) tillåter det som vårduniversitetet och det enskilda landet tillåter. I Nederländerna pågår en översyn av policyn.

Källa: Agatha de Boer (sammanställning lämnas på begäran)

Faktatillit i fokus under Almedalsveckan

TEXT PER LARSSON | FOTO ANNA-KARIN LANDIN

Paneldiskussionen om Faktatillit i St Lars ruin i Visby.

Christina Rudén, Ester Pollack och SVT:s VD Hanna Stjärne diskuterar faktatillit.

Rektor hos Mälardalsrådet.

UNDER ALMEDALSVECKAN fortsatte universitetet sin satsning på faktatillit, som inleddes under våren genom samtalsserien Vems sanning?. I Visby diskuterade forskare och inbjudna gäster vilka mekanismer som föder kunskapsresistens och hur den bäst motverkas.

Först ut var en diskussion under rubriken "Kemikalier och faktaresistens – en farlig blandning", där rektor Astrid Söderbergh Widding inledde med att säga att det är en hjärtefråga för ett universitet att motverka fakta- och kunskapsresistens.

Christina Rudén, professor i regulatorisk ekotoxikologi, exemplifierade hur svårt det kan vara att nå fram med fakta kring risker med de kemikalier som finns runt omkring oss. Men enligt Emanuel Karlsten, journalist

och föreläsare, ger inte forskningen stöd för att folk är dåliga på att ta till sig fakta. Idag får vi information från flera källor än tidigare. Det är en liten grupp som lever i filterbubblor, enligt honom.

Filterbubblor, och algoritmer, var även tema för ett eget seminarium. Henrik Boström, professor i data- och systemvetenskap, berättade om hur algoritmer fungerar och hur de används för att skapa artificiell intelligens. Cecilia Magnusson Sjöberg, professor i juridik, betonade värdet av rätts-säkerhet och ett tydligt regelverk.

Ett seminarium handlade om hur universitetet ska ta kampen mot vetenskaps-förnekarna. Michele Micheletti, professor i statsvetenskap, betonade att alla har ett ansvar för att kämpa mot faktaresistens.

Enligt henne handlar det om att visa "kunskapsmod".

Stressforskningsinstitutet anordnade vidare en heldag med föreläsningar om forskning kring stress, sömn och arbetsmiljö. Östersjöcentrum hade även programpunkter.

Astrid Söderbergh Widding medverkade i flera paneldiskussioner under veckan. Bland annat talade hon om forskning, kritik och vetande i ett gemensamt seminarium med Uppsala universitet och om öppen vetenskap hos Svensk biblioteksförening och Vetenskap & Allmänhet. Ett trettio-tal forskare från universitetet deltog även i seminarier med andra arrangörer.

► Läs mer på su.se/faktatillit

Universitetet tillbaka på Prideveckan

EFTER ETT ÅRS FRÅNVARO gjorde universitetet comeback under årets Pridefestival med fyra seminarier i Pride House.

Pride House, i Kulturhuset vid Sergels torg, är Pridefestivalens plattform för seminarier, debatter och workshops. Stockholms universitet deltog med programpunkterna Klarar du "homotestet"? HBTQ-aspekter på asylrätten, ett panelsamtal med Louise Dane, doktorand i offentlig rätt vid Juridiska institutionen, och Daniel Hedlund, postdoktor vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen; Being a LGBTQIA+ student at Stockholm University med studentföreningen Rainbows, Jämställdhetsarbete utgår från kategorierna "män" och "kvinnor". Hur kan politiken formuleras för att även inkludera könsöverskridande uttryck? med Eva Wittbom från Företagsekonomiska institutionen, och Trender i giftermål, skilsmässor, och barnafödande bland samkönade par i Sverige med Martin Kolk från Sociologiska institutionen.

– Det var fantastiskt roligt att delta på

Pride, säger Eva Wittbom, som pratade om myndigheternas jämställdhetsarbete. Jag hade en kunnig och engagerad publik som ställde bra och intressanta frågor. Det är verkligen ett unikt sammanhang och jag kan varmt rekommendera kollegor att delta nästa år!

Teman för seminarierna spreds medvetet ut mellan ekonomi, sociologi, juridik och studentrepresentation, alla med en HBTQ-vinkel, för att visa bredden av universitetets verksamhet.

– Pride House är fem dagars intensiv seminarieverksamhet tillsammans med en intresserad allmänhet mitt i centrala Stockholm. Det passar perfekt in i vårt samverkansuppdrag att finnas representerade där, säger Jonas Ebbesson, dekan på Juridiska fakulteten och samordnare för Rådet för arbetsmiljö och lika villkor, som koordinerat universitetets deltagande.

På Frescati flaggade universitetet även med regnbågsflagg under veckan.

STEFAN NYMAN

Fastighetsavdelningen flyttar till nya lokaler

FRÅN OCH MED måndag den 2 oktober sitter Fastighetsavdelningen i helt nyrenoverade lokaler i Södra huset, hus F, plan 6.

De sektioner på avdelningen som flyttar är: Sektionen för Lokalförsörjning, Sektionen för Bostadsförsörjning, Sektionen för Ekonomi och administration samt delar av Sektionen för Säkerhet och delar av Sektionen för Lokalservice.

Sektionen för Inköp och logistik flyttar inte. Lokalservice reception, Nyckel-expeditionen, SU-butiken och gods finns kvar på nuvarande adresser.

► För mer information om Fastighetsavdelningen, se su.se/fastighetsavdelningen.

IT-system ska ge handledning skjuts framåt

Henrik Hansson med doktoranden
Ranil Peiris från Sri Lanka.

Går det att förbättra relationen mellan doktorand och handledare med hjälp av ett IT-system? Jo, systemet finns redan och används vid examensarbeten på kandidat- och masternivå. Nu testas det i skarpt läge på doktorander.

TEXT: THOMAS HELDMARK | FOTO NIKLAS BJÖRLING

– **SYSTEMET LEDER** till bättre handledning och högre kvalitet på arbetena, säger Henrik Hansson, docent vid Institutionen för data och systemvetenskap, DSV.

Handledning är svårt och ofta en källa till frustration för både handledare och adept. Senaste Doktorandspegeln som publicerades 2016 visar att doktoranderna tycker att de får för lite och för bristfällig handledning. De känner sig osedda och lämnade ensamma.

Men måste man stå utanför professorns dörr och knacka så fort man kört fast eller har en fråga? Och måste handledaren svara på samma basala frågor tusen gånger?

Vid DSV har Henrik Hansson och hans kollegor utvecklat ett datoriserat stöd som ger handledningen en skjuts framåt.

– Det är inte ett sätt att standardisera en process som inte går att standardisera, utan ett sätt att få meningsfullhet och flyt i processen, säger Henrik Hansson.

Ger tid för kreativitet

Systemet kallas SciPro (Supporting the scientific process) och består av ett 15-tal moduler, som täcker in hela forskningsprocessen från själva idéarbetet och projektplanering till utvärdering och betygsättning. Det finns också funktioner för peer-review och plagiatkontroll.

– Med hjälp av detta navigerar vi förbi en rad administrativa passusar som är tidskrävande, och får mer tid till idéarbete och kreativitet, säger Henrik Hansson.

Fröet till SciPro sattes efter att Högskoleverket, HSV, för åtta år sedan slagit ner på

DSV:s examensarbeten. De var för få och höll för låg kvalitet, ansåg HSV:s utvärderare. Med ett 90-tal handledare lyckades DSV varje år klämma ur sig ett 50-tal examensarbeten, av skiftande kvalitet.

– Vi insåg att vi behövde utveckla något som gav oss bättre utväxling.

SciPro har utvecklats efterhand och sedan några år används det regelmässigt av DSV:s handledare. I fjol, med hjälp av SciPro, var antalet examensarbeten 362 stycken, och det med ungefär samma antal handledare.

– Men framförallt är kvaliteten mycket högre på examensjobben. De är i högre grad kopplade till vår egen forskning och många av dem blir också forskningsartiklar, säger Henrik Hansson.

Ersätter inte handledning

Mjukvaran är inte tänkt att ersätta den personliga handledningen. Men den kan komplettera och göra att doktoranden eller studenten får mer återkoppling. Många av frågorna finns det svar på utan kontakt med handledaren. Det finns också funktioner som gör det möjligt för handledaren att enkelt svara på frågor via sin mobiltelefon eller laptop. Henrik Hansson har räknat ut att varje student eller doktorand kan få upp till tio gånger så mycket återkoppling jämfört med det gamla systemet, utan att det behöver belasta handledaren mer. Det beror enligt Henrik Hansson på att IT-stödet gör att återkopplingen intensifieras, att den kan ske på fler olika sätt och dessutom är snabbare. Allt detta gör att studenten får den hjälp hen

behöver, när det behövs. Det ger dessutom studenten eller doktoranden struktur och överblick över de egna studierna.

Det sparar också pengar. Henrik Hansson och hans kollegor fick tidigare i år en artikel publicerad i tidskriften *Assesment in Education: Principles, Policy & Practice*, där resultaten från SciPro presenterades.

Testas nu på doktorander

SciPro kan enligt Henrik Hansson användas på alla nivåer, från kandidater till doktorander. För doktorandarbeten som är mindre standardiserade behöver vissa funktioner anpassas, men det är fullt möjligt i systemet, menar Henrik Hansson.

– Det är som modellera. Du kan ändra det så att det passar just dina behov, säger han.

Nu testas SciPro i skarpt läge på sex doktorander som befinner sig i Sri Lanka, men som ska doktorera vid DSV. Visserligen kommer det att bli resor, men i huvudsak ska handledningen ske via SciPro.

– Doktoranderna är i Sri Lanka, de har sina data där och själva projektet är knutet till Sri Lanka. Det vore fullständigt resursslöseri att sitta här och forska, säger Henrik Hansson. ■

Följande universitet använder SciPro:

Göteborgs universitet, Linköpings universitet, NSBM Green University Sri Lanka, University of Rwanda, och Universidad Mayor de San Andrés, Bolivia.

TEXT KARIN TJULIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

LÄROSÄTENA ska bli bättre på att värdera tidigare kunskaper hos de som söker utbildning. Det ska också finnas tydligare regler och rutiner för hur kunskaperna kan tillgodoräknas i en utbildning. Det har regeringen bestämt. Johanna Boynton leder arbetet vid Stockholms universitet.

– Den första fasen av projektet är en kartläggning av hur det ser ut i dag. Vi har skickat en enkät till alla institutioner och håller på att sammanställa resultatet, säger Johanna Boynton, projektledare vid Studentavdelningen.

– Vi vet hur värdering av reell kompetens görs centralt, men det är svårt att få ut statistik och information ur systemen för att kunna göra nulägesanalys och uppföljning. Här finns möjligheter att förbättra, säger hon.

Projektet ska också ta reda på hur bedömning av reell kompetens går till vid andra svenska lärosäten och utomlands. Det drar även nytta av kunskaperna från det valide-

ringsprojekt som pågick för några år sedan inom Läraryftet, liksom erfarenheter från andra arbetsmarknadsuppdrag som Vidareutbildning av lärare (VAL) och Utländska lärares vidareutbildning (ULV). Dessutom ska projektet se över och förbättra universitetets information till sökande och studenter angående möjligheten att ansöka om reell kompetensöverföring.

Nästa steg är att utveckla processerna för validering av reell kompetens både för antagning och tillgodoräknande av kunskaper. Målet är att använda de nya processerna för antagning på prov hösten 2018. För tillgodoräknanden provas processerna i mindre skala våren 2018.

I projektgruppen ingår representanter som arbetar med såväl antagning som examen samt företrädare för både det naturvetenskapliga som det humanvetenskapliga området. ■

Återflytt till Bloms hus

EFTER ATT HA genomgått en omfattande renovering används Bloms hus åter igen. Den 1 september flyttade universitetsledningen och Avdelningen för planering och ledningsstöd tillbaka till byggnaden, som invigdes 1838.

Höstens profilseminarier

HUMANVETENSKAPLIGA områdesnämnden fortsätter att bjuda in till samtal om ämnesövergripande teman av hög angelägenhetsgrad för undervisning, forskning och forskningssamverkan. Liksom tidigare terminer behandlar höstens seminarier såväl profilområdes-teman som frågor av generell karaktär.

Onsdag 11 okt: Mänskliga rättigheter

Måndag 23 okt: Humanvetenskaplig miljöforskning

Onsdag 8 nov: Genusakademien eller Kritiska kulturarvsstudier

Tisdag 21 nov: Språk & politik

Måndag 11 dec: Digital humanvetenskap
Samtliga seminarier äger rum klockan 15-17 i Bergsmannen, Aula Magna (utom Digital humanvetenskap 11 december, klockan 14-17) och är öppna för alla intresserade vid Stockholms universitet. Seminarierna hålls på svenska om inget annat anges.

Tanken är att seminarierna kan resultera i allt från idéer kring nya forskningsprojekt och gemensamma kurser till öppna föreläsningar eller seminarier.

Fototävling om natur och miljö

INSTITUTIONEN för ekologi, miljö och botanik har under våren arrangerat en fototävling för att illustrera sin forskning om natur och miljö. 40 av medarbetarna lämnade in totalt mer än 50 bidrag i tävlingen. I en omröstning bland medarbetarna röstade de fram ett foto av Kristina Bolinder som det vinnande bidraget. Fotot föreställer en kotte hos växten *Ephedra foeminea* med pollinationsdroppar på. Förutom äran fick Kristina även ett diplom.

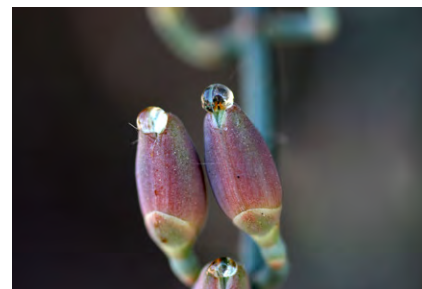

FOTO KRISTINA BOLINDER

Nytt mentorsprogram för juniora forskare

I SEPTEMBER startar ett mentorsprogram för juniora forskare på Humanvetenskapliga området.

– Tanken är att de juniora forskarna ska få karriärstöd av seniora kollegor. Det handlar

alltså inte om handledning i själva forskningsarbetet, förklarar Jonas Ebbesson, Juridiska fakultetens dekan och ordförande i Humanvetenskapliga områdets referensgrupp för rekrytering.

Mentorsprogrammet riktar sig till relativt nydisputerade forskare anställda vid Stockholms universitet som biträdande lektorer, postdoktorer eller forskare med förordnande eller stipendiefinansiering som sträcker sig fram till juni 2018 eller längre. Mentorerna kommer att vara professorer eller docenter från annan institution än "mentanderna" (som är benämningen på de yngre forskarna).

– Det finns ett värde i att diskutera med kolleger som man inte känner och som inte känner ens nära kollegor. Det kan vara lättare att prata fritt i en sådan situation och kanske även att tänka utanför de vanliga ramarna när man får en inblick i hur andra institutioner jobbar, säger Jonas Ebbesson.

I februari i år anordnades ett profilseminarium om förutsättningarna för ett mentorskapsprogram på Humanvetenskapliga området. Såväl yngre som äldre forskare bidrog med synpunkter på hur ett sådant program kan utformas. I april presenterades programmet för prefekterna vid de berörda institutionerna som gav sitt bifall. Sedan tidigare finns ett motsvarande program på Naturvetenskapliga området.

– Jag känner inte till om det finns någon liknande verksamhet vid andra svenska lärosäten, men jag vet att i Storbritannien är mentorskapsprogram för juniora forskare mycket vanligt.

I början av höstterminen hålls ett uppstartsmöte med de mentorer och mentander som deltar i programmet. Mentor och mentand kommer sedan att träffas cirka tre gånger per termin under ett år, varefter projektet kommer att utvärderas.

– Mentorsprogrammet är ett pilotprojekt. Det blir spännande att se hur det utvärderas om ett år. Om projektet blir lyckat och etableras som återkommande program, tror jag att det kan bli en faktor som yngre forskare från såväl svenska som utländska lärosäten tittar på när de väljer att söka sig till Stockholms universitet, säger Jonas Ebbesson.

STAFFAN WESTERLUND

Ny definition av antal studenter vid universitetet

STOCKHOLMS UNIVERSITET definierar nu antalet studenter på ett annat sätt än tidigare. Detta gör att ansvariga för webbsidor och trycksaker kan behöva se över det studentantal som anges. Den tidigare definitionen av antal studenter baserade sig på hur många studenter som bidragit till det ekonomiska resultatet för ett visst år. Eftersom höstterminen år 1 pågår några veckor in på år 2 innefattar uppgiften om antal studenter år 2 även vissa studenter som var inskrivna höstterminen år 1. Den uppgift som universitetet nu väljer att redovisa baseras på antalet registrerade studenter under höstterminen det aktuella året enligt den definition som UKÄ använder. Denna definition ger en mer rättvisande bild av hur många studenter som läser vid universitetet och möjliggör även jämförelser med andra lärosäten.

- För uppgift om till exempel antal studenter vid Stockholms universitet, se Sifferfakta på su.se/om-oss/fakta/sifferfakta.

Tävla i att presentera din forskning!

VILL DU BLI BÄTTRE på att förklara vad din forskning handlar om? Anmäl dig till Sveriges största tävling i att presentera din forskning, Forskar Grand Prix. Sista anmälningsdag är den 1 oktober.

Under tävlingen ska forskaren presentera sin forskning på bara fyra minuter. Finalen äger rum på Nalen i Stockholm den 28 november.

- Se forskargrandprix.se

Ny kurslitteratur om konstvetenskap

KONSTVETARNA Malin Hedlin Hayden och Mårten Snickare är redaktörer för den första titeln i Teoretiska tillämpningar i konstvetenskap – Performativitet. Författarna visar i boken att performativitet är ett mångsidigt och användbart begrepp vid bildtolkning, med många exempel på bilder och konstverk från olika historiska perioder och sammanhang. Boken ingår i serien Basic Readings in Culture and Aesthetics (BaRCA), en bokserie från Institutionen från kultur och estetik.

Det går att ladda ned boken gratis i fulltextformat (PDF-fil), epub- och Kindl-format eller beställa ett tryckt exemplar av boken via svensk eller internationell nätbokhandel på Stockholm University Press webbplats.

Maria Cronfalk kopplar upp sig mot John Mårtensson som jobbar hemifrån, via Skype för företag i IT-avdelningens konferensrum. Sköldpaddan Skälman gick rakt in i mötet och fick vara med en stund.

Nytt system för resfria möten

Snart finns ett nytt system tillgängligt för alla inom Stockholms universitet som vill ha distansmöten. Skype för företag ersätter det tidigare systemet Adobe Connect.

TEXT & FOTO ANNA-KARIN LANDIN

SKYPE för företag finns redan tillgängligt på prov för delar av förvaltningen, och under hösten släpps det för alla anställda. Den som har en dator via arbetsplats tjänsten kommer att få programmet installerat automatiskt och andra kan göra nedladdningen manuellt.

Programmet är ett kommunikationsverktyg som i första hand används för chatt-konversationer och videokonferenser. Du kan även till exempel dela din skärm, dela dokument och andra filer, samt öppna en gemensam whiteboard för gemensamma anteckningar. Skype för företag är också kopplat till kalendern och personalkatalogen, vilket gör det lätt att hålla kontakt med kollegor inom universitetet.

– Adobe Connect passade bättre för utbildningssituationer. Det är lite krångligare och kräver en del förberedelser. Skype fungerar som ett hederligt gammalt chatprogram. Det är en väldigt liten tröskel att ta sig över, säger Eric Fogelström vid IT-avdelningen.

Enkelt att använda

För den som vill ta sin videokonferens ett steg längre finns det tillbehör att köpa, till exempel videokamera och mikrofoner till konferensrummet. Skype är enkelt att använda och extra utrustning relativt billig.

Institutioner som har mycket höga krav på bild- och ljudkvalitet skaffar ibland egen utrustning. Bland annat finns en videokonferensanläggning vid Institutionen för miljövetenskap och analytisk kemi (ACES). Elisabet Tiselius vid Tol- och översättarinstitutet är en av dem som ibland använder anläggningen. Med konferenstolkstudenter hålls övningar på distans tillsammans med Europaparlamentet. Deras system kräver en mer avancerad konferensanläggning att koppla upp sig mot.

– Jag har använt både Adobe Connect och Skype för företag. Det fungerar absolut för vanliga möten, men däremot så är det än så länge svårt i tolksammanhang där det krävs lite extra av ljud och samtidighet, säger Elisabet Tiselius. ■

Campusutveckling vid upptakten

TEXT: PER LARSSON | FOTO NIKLAS BJÖRLING

ÅRETS UPPTAKT för medarbetare var den 11 september i Aula Magna. Det var även Eino Örnfeldts första dag på jobbet som universitetsdirektör och förvaltningschef. Inför runt 500 medarbetare i Aula Magna berättade han att en avgörande faktor till att han valde tjänsten var att universitetets verksamhet har tydlig samhällskoppling. Möjligheten att få utveckla universitetet är en annan fråga han sporrar av. Enligt Eino Örnfeldt är det ännu för tidigt att säga exakt vilka de viktigaste frågorna att jobba med är. Men några han redan identifierat är att stärka och fortsätta utveckla dialogen mellan förvaltning och kärnverksamhet samt att förenkla och hålla nere andelen administrativa uppgifter till förmån för forskning och utbildning. Utvecklad omvärldsbevakning samt utveckling av campus och infrastruktur är andra viktiga uppgifter.

I sitt tal strax innan hade även rektor Astrid Söderbergh Widding betonat förvaltningens betydelse. Rektor gjorde även en utblick över externa faktorer som påverkar universitetet. Det rör sig bland annat om EU:s kommande ramprogram för forskning, FP 9, och om förra årets forskningspolitiska proposition som ska implementeras. Hon talade även om det interna arbetet, exempelvis med att skapa ett kvalitetssystem för utbildningsfrågor.

Mötesplats för konst och vetenskap

Efter att rektor och förvaltningschefen talat blev det fyra inlägg om temat för upptakten – campusutveckling. Först ut var Richard Julin, konstnärlig ledare för Accelerator som ska bli en mötesplats för konst och vetenskap i den gamla acceleratorhallen i Manne Siegbahn-laboratoriet. Inom några år väntas lokalen bli klar men redan förra hösten och även nu i september arrangeras evenemang där.

Professor Håkan Forsell vid Historiska institutionen talade om hur Stockholms stad utvecklats och då speciellt de områden där de olika lärosätena lokaliserats.

Fastighetsavdelningens chef Lena Lundqvist berättade om nuläget för utvecklingen av Albano; rektor har under sommaren beslutat om vilka verksamheter som ska flytta dit och grundarbetena har påbörjats. Första inflyttning är 2020 och år 2022 ska flytten vara klar, då en femtedel av verksamheten vid universitetet ska ha flyttat dit. Lena Lundqvist talade även om pågående förändringsarbete med undervisningslokaler och andra arbetsplatser. Avslutningsvis visades en film med professor Susanna Toivanen, vid Chess och Mälardalens högskola, som bland annat talade om försök med utomhuskontor.

Efteråt var det mingel och utställningar i Galleriet. ■

Vad ser du fram emot på jobbet i höst?

FOTO NIKLAS BJÖRLING

JAKOB HALLBERG,
studiebevakare vid studentkåren
– Jag kommer att driva egna projekt som hur vi ska jobba med rekrytering till studentråden och skapa gemensamma examensceremonier.

EVA SPÅNGBERG,
Stockholms universitetsbibliotek
– Jag har inte hunnit tänka så mycket på det ännu, men just nu ser jag fram emot att gå och skylta vid Välkomstdagen.

ANDERS BENGTSSON,
professor i franska
– Jag ser fram emot att gå en kurs vid Institutionen för system- och datavetenskap i att producera digitala resurser.

THORSTEN BLENCKNER,
forskare vid Stockholms Resilienscenter
– Vi ska starta ett projekt om Östersjöns framtida utveckling.

Fokus på forskningsdata

Kraven på att forskningsdata ska vara lättillgänglig ökar. I denna temadel kan du läsa om hur Stockholms universitet och Bolincentret arbetar för att främja delning av forskningsdata. Nästa år träder även EU:s nya dataskyddsförordning i kraft – vad innebär den för universitetet och enskilda forskare? Läs intervjun med juridikprofessor Cecilia Magnusson Sjöberg som utreder frågor om integritet och hantering av forskningsdata.

TEXTER PER LARSSON | FOTO NIKLAS BJÖRLING OCH EVA DALIN

Trend mot fri tillgänglighet

FINANSIÄRER OCH FORSKARE kräver ökad tillgänglighet till vetenskapliga data och publicering – och utvecklingen dit har kommit en bra bit på väg.

De senaste åren har begrepp som open access, open data och open science blivit allt vanligare, såväl inom forskningsvärlden som i den bredare samhällsdebatten. Genom att vetenskapliga publiceringar och forskningsdata i möjligaste mån görs fritt tillgängliga för alla utan kostnad kan de spridas snabbare och citeras oftare. När forskningsresultaten når även till grupper utanför forskarvärlden ökar dessutom chanserna att de bidrar till samhällsutvecklingen. Många professioner saknar idag möjlighet att ta del av artiklar som har direkt bäring på deras yrkesverksamhet. Öppen publicering av forskningsdata anses även kunna öka insynen i forskningen och därmed möjligheterna att upptäcka eventuell oredlighet.

I forskarvärlden har det länge funnits kritik mot de stora förlagen för att de tar betalt av forskare och lärosäten såväl för att få publicera i tidskrifter som för prenumerationerna som gör det möjligt att ta del av artiklarna. Forskningsfinansiärer i flera länder har reagerat på detta. En stor del av forskningen finansieras med offentliga medel, alltså skattepengar, och då önskar finansiärerna att forskningsresultaten ska vara offentliga.

Finansiärer kräver open access

I Sverige måste de forskare som beviljas stöd från Vetenskapsrådet sedan 2010 antingen publicera resultaten i webbaserade tidskrifter som tillämpar open access eller, efter publicering i en traditionell tidskrift, deponera materialet vid publiceringstillfället i en öppen sökbar databas. Vetenskapsrådet accepterar även så kallad hybridpublicering, där artiklarna görs öppna tillgängliga med viss tidsförskjutning.

År 2015 överlämnade Vetenskapsrådet ett förslag till nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskaplig information. I forskningspropositionen 2016 uttryckte även regeringen att den står bakom Vetenskapsrådets ställningstagande. I reglerna för EU:s ramprogram Horisont 2020 betonas att alla som får forskningsbidrag måste publicera forskningsartiklar open access, men att det kan ske med fördröjning i förhållande till den ursprungliga publiceringen.

Expertis vid universitetet

Stockholms universitet arbetar sedan flera år aktivt för att leva upp till de ökade kraven på öppen tillgång till vetenskaplig information och för att ge stöd till forskare.

Stockholms universitetsbibliotek (SUB) har rektors uppdrag att samordna arbetet med att tillgängliggöra vetenskaplig information.

– För att nå framgång i detta arbete är det viktigt med stort engagemang och stöd från universitetsledningen. Det upplever jag att vi har och att arbetet med dessa frågor snabbt har gått framåt vid universitetet, säger Sabina Anderberg, som är verksamhetsutvecklare vid SUB.

Rektor har givit biblioteket i uppdrag att leda en universitetsövergripande arbetsgrupp om hur tillgången till forskningsdata ska

underlättas. I arbetsgruppen ingår även representanter från IT-avdelningen, Avdelningen för forskningsstöd samt Avdelningen för arkiv och registratur och den har en referensgrupp med forskare knuten till sig.

Under våren arrangerade SUB bland annat föreläsningar kring tillgänglighet för forskningsdata, där rektor var en av talarna, och fler föreläsningar blir det under hösten.

Vid SUB arbetar sedan ett par år Jonas Holm, som är jurist med inriktning på frågor om upphovsrätt och juridiken kring tillgängliggörande av forskningsresultat och hantering av forskningsdata. Han fungerar även som juridisk expert och utredare åt Kungliga Biblioteket, som har ett nationellt samordningsuppdrag kring öppen vetenskap.

Användarperspektiv i fokus

Sabina Anderberg upplever att erfarenheterna bland forskare av att dela data varierar. Vissa gör det sedan länge medan andra vill göra det men inte vet hur man går till väga. Många forskare är heller inte medvetna om de regelverk och krav som finns. För att nå ut tror hon på att använda sig av pilotprojekt och att sprida erfarenheterna från dessa.

– Det ska vara enkelt för forskarna att få hjälp och stöd i hantering, lagring, tillgängliggörande och bevarande av forskningsdata. Därför vill vi ha ett starkt samarbete kring hur vårt stöd bör utvecklas, säger Sabina Anderberg. ■

► Läs mer på su.se/biblioteket/publicera/forskningsdata.

Det går även bra att skicka frågor till adresserna openaccess@sub.su.se och opendata@sub.su.se

Sabina Anderberg

”Öppna data självklar del av forskningen”

Bolincetret jobbar sedan länge med öppna data inom klimatforskningen och strävar efter att kunna bygga en nationell infrastruktur på området.

BOLINCETRET för klimatforskning har en databas som är tillgänglig på webben, bolin.su.se/data. Där ges möjlighet för forskare att dela forskningsdata med andra. Deras data utgörs huvudsakligen av observationer eller simuleringar av olika delar av klimatsystemet, klimatvariationer, klimatprocesser, ekosystem och biodiversitet. En del dataset ger information om dagens förhållanden medan andra går långt tillbaka i den geologiska historien. För närvarande finns 95 dataset med metadata, men egentligen ingår många fler dataset. Målsättningen är att alla relevanta data från Bolincetrets forskare på sikt ska vara tillgängliga via databasen.

– Även om de inte är lagrade hos oss, så ska det ändå finnas metadata som gör att alla data kan hittas, säger Anders Moberg (bilden ovan) som är docent och ansvarig för databasen. Vi erbjuder också visualisering och andra presentationer av data, så det handlar om mer än lagring och delning av data.

Bolincetrets databas började utvecklas för cirka tio år sedan och verksamheten har hittills bedrivits med mycket små resurser; bara två personer jobbar på deltid med databasen.

– Det räcker inte långt om vi ska kunna komma i närheten av vår målsättning att alla centrets data ska vara sökbara i vårt system. Våra forskare efterfrågar våra tjänster allt mer, så det finns ett tydligt behov av den här typen av service.

Ansökan till Vetenskapsrådet

För att kunna tillgodose de behov som finns i hela landet, har Stockholms universitet till-

sammans med sju andra lärosäten och myndigheter lämnat en ansökan till Vetenskapsrådet om anslag till en ny nationell forskningsinfrastruktur som preliminärt ska heta Swedish National Data Infrastructure for Climate and Earth System Research (S-NICE). Beslut är att vänta i slutet av september.

Om S-NICE blir verklighet kommer det att erbjuda en koordinerad delning, med öppen tillgång, av data för klimatrelaterad forskning. Med nya kraftfulla databas-, sök- och visualiseringsfunktioner kan forskare från olika fält snabbt få överblick över existerande data, och få bättre möjligheter att direkt koppla dessa data till sina egna modeller och datamängder. Till exempel skulle man lättare kunna koppla ihop stora datamängder om metangasutsläpp från den arktiska havsbotten både med modeller för vattnets och kolets transport genom vattendrag och ut till havet och med atmosfäriska modeller, för att på så sätt förstå hur hela klimatsystemet kan påverkas av tinande permafrost i Arktis.

Redan då initiativet togs för att utveckla en öppen databas vid Bolincetret, var motiven att det skulle vara till nytta för forskarna, för att tillgodose krav på öppna data från finansörer och tidskriftsförlag, för att uppnå en ökad synlighet och därmed fler citeringar och, inte minst, en förhoppning om att öppen delning av data ska leda till fler nya spännande forskningssamarbeten.

– Vi har sett att hela forskningsvärlden gått i den riktningen, och att vi var helt rätt ute redan från början. Öppna data borde idag vara en självklarhet inom alla forsknings-

områden där det inte finns särskilda etiska eller juridiska hinder, säger Anders Moberg.

Ökad synlighet för forskningen

Enligt Anders Moberg innebär delad forskningsdata en ökad synlighet för forskningen. Det kan också leda till fler nya spännande forskningssamarbeten samt underlätta för ny forskning, som behöver bygga vidare från tidigare insamlade eller genererade data. Vidare ger det andra aktörer i samhället, som företag och skolor, ökad tillgång till forskningsresultat och forskningsdata.

Inom klimatforskningen ser han inga nackdelar med öppna data. Men det kan upplevas som tidskrävande för enskilda forskare att anstränga sig för att göra data tillgängliga.

Han tror också att det finns forskare som inte vill dela sina data innan de själva har hunnit göra alla analyser och publicera alla artiklar, som de själva kan tänka ut.

– Men risken att en annan forskare skulle göra exakt samma analys som man själv tänkt göra är mycket liten. Tvärtom, andra forskare gör snarare andra analyser, och då citerar de den som skapat datasetet. Det tjänar båda forskarna på och leder vetenskapen framåt, säger Anders Moberg.

Vad har du för råd till andra forskare?

– Gör en plan för datapublicering och data-delning när du skriver din ansökan om forskningsmedel. Då är du väl förberedd. Öppna data är en självklar del av framtiden inom forskningen. ■

Viktigt med ordning på databehandlingen

Ny förordning skärper regler

Den 25 maj 2018 börjar EU:s nya dataskyddsförordning att gälla.

Den nya förordningen innebär skärpta regler, kraftigt ökade bötesbelopp på upp till 20 miljoner euro samt utökad efterlevnadskontroll. Sannolikheten ökar även att eventuella brister upptäcks av kontrollinstanserna, vilket i värsta fall kan leda till höga bötesbelopp. Mot bakgrund av detta har förvaltningschefen tillsatt en arbetsgrupp som ska se till att alla verksamheter vid Stockholms universitet får det stöd och den hjälp de behöver för att kunna leva upp till de nya kraven. Den första delen i detta arbete var en enkät till

institutioner/motsv och förvaltningsavdelningar för att ta reda på hur regelefterlevnaden ser ut i dag för att sedan kunna rikta insatserna mot de delar där de största behoven finns. Enkäten skickades ut och besvarades under våren 2017. Enkäten riktade in sig på tre områden: utbildningsverksamhet, forskningsverksamhet och övrig verksamhet.

Svaren avseende utbildningsverksamheten visar att det finns insikt om frågornas vikt, men att man efterlyser mer stöd och tydliga riktlinjer på vissa punkter. Behandling av

personuppgifter inom forskningsverksamheten sker i samband med exempelvis intervjuer av forskningspersoner, inspelningar och inhämtandet av registeruppgifter från större register vid andra myndigheter. Av respondenterna är det ungefär 33 procent som behandlar känsliga personuppgifter.

Behov av informationsinsatser

Inom den övriga verksamheten behandlas personuppgifter bland annat i samband med anställningar, i alumnverksamheten,

Dataskyddsförordningen kräver en kompletterande forskningsdatalog, enligt utredaren Cecilia Magnusson Sjöberg.

TEXT ELSA HELIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

PÅ SKRIVBORDET ligger ett tjockt litet häfte fullt med orangea plastgem, som markerar viktiga ställen i texten. Sidorna är fulla med finstilta rader, både på svenska och engelska.

– Jag har aldrig varit med om maken till vad en rättslig reform för med sig, säger Cecilia Magnusson Sjöberg, professor i rättsinformatik. Det är hon som utreder de nya reglerna för hantering av personuppgifter som används i forskning.

Den första delen i Cecilia Magnusson Sjöbergs utredningsarbete är redan klart, och handlar om att göra det möjligt för det svenska forskarsamhället att hantera och följa EU:s dataskyddsförordning. En förordning är en EU-lag som gäller över medlemsländernas nationella lagstiftning. Den blir tillämplig från och med maj nästa år. Utredningen görs på uppdrag av regeringen, och minister Helene Hellmark Knutsson fick första betänkandet i somras.

En stor skillnad för lärosäten och forskare är att det utöver samtycke håller på att utvecklas ett annat sätt för forskare att få använda personuppgifter. Cecilia Magnusson Sjöbergs utredning föreslår nämligen en kompletterande forskningsdatalog, som ger en rättslig grund för att forskning av allmänt intresse ger rätt att behandla vissa personuppgifter.

– All forskning som bedrivs vid Stockholms universitet antas vara av allmänt intresse. Men det behöver fortfarande vara nödvändigt att använda just personuppgifter i forskningen för att man ska få lov att göra det, och användningen måste vara proportionerlig. Och om en forskare vill använda känsliga personuppgifter behövs fortfarande en etikprövning, säger Cecilia Magnusson Sjöberg.

– Det finns en del svårigheter med samtycke. Ett samtycke ska ges frivilligt, men kan man veta att det verkligen är så? Om det till exempel, som här på universitetet,

är studenterna på en institution vars uppgifter registreras i ett forskningsprojekt?

Lättare att få ut uppgifter

Å ena sidan kommer nya alternativ till samtycke, å andra sidan skärps kraven på hur de registrerade ska informeras om forskningsprojektet, och hur personuppgifterna hanteras. Mer information ska lämnas vid fler tillfällen, och det ska bli lättare för de registrerade att få ut uppgifterna om sig själva, också i digital form. Det kommer också att vara möjligt för den enskilde att säga nej från början, eller att senare dra sig ur forskningsprojektet.

Att få EU-förordningen att fungera i Sverige är en utmaning, med tanke på hur omfattande förordningen är och hur många bestämmelser den består av. Texten i häftet med alla orangea gem är också ett resultat av förhandlingar, säger Cecilia Magnusson Sjöberg, och är därför ibland svår att tolka och till och med motsägelsefull.

Konsekvenserna av att inte följa reglerna kan bli enorma. Sanktionsavgifterna kan bli 20 miljoner euro, alltså 190 miljoner kronor. Dessutom innebär det sannolikt ett stopp för själva forskningsprojektet. Och för Stockholms universitet, med alla sina olika professioner och sin decentraliserade struktur, kommer den stora utmaningen att bli att lyckas utbilda alla, och att hitta ett lämpligt förhållningssätt till den stora mängden regler.

– Jag ser framväxten av en ny profession framför mig. Precis som vi behöver revisorer och internrevisorer kommer vi att behöva specialister som arbetar med hantering av personuppgifter. Nu är det inte bara ekonomin som ska skötas korrekt, utan också databehandlingen, säger Cecilia Magnusson Sjöberg.

Samtycke krävs av deltagare

Uppdraget att utreda forskares hantering av personuppgifter går nu in i nästa steg. I EU:s

förordning måste personuppgifter användas för ett specifikt ändamål, men regeringen och riksdagen vill göra det möjligt att bygga upp stora generella forskningsdatabaser. Just nu byggs databasen "LifeGene" upp av sju svenska lärosäten genom att samla in flera hundra tusen frivilliga som delar med sig av data kring sin hälsa i en av de största medicinska forskningssatsningarna i Sverige någonsin. Men för att vara med som deltagare i Lifegene krävs samtycke, vilket innebär både att deltagaren informeras om forskningen och sedan uttryckligen samtycker till att delta. Annars är lagrandet av personuppgifter olagligt. Nästa steg i Cecilia Magnusson Sjöbergs utredningsarbete blir att lägga en rättslig grund för forskning med stora generella databaser.

– Det är en forskningspolitisk vilja att vidga möjligheten att använda stora databaser, så det inte längre behöver gälla avgränsade projekt. Sverige har unika förutsättningar att bedriva registerforskning med en ganska liten befolkning med personnummer. ■

De viktigaste förändringarna med EU:s nya dataskyddsförordning:

- skyddsnivån för personuppgifter höjs generellt och informations-skyldigheten till registrerade utvidgas
- högre krav på IT-infrastrukturen säkerhetsmässigt
- lärosäten som är myndigheter måste överväga särskilt om samtycke kan utgöra en rättslig grund genom att uppfylla bland annat krav på frivillighet och ändamålsbestämning
- Forskningsdatautredningen har lämnat förslag till en forskningsdatalog som främjar användning av personuppgifter för forskningsändamål.

i utlåningsverksamheten vid biblioteket och i ekonomiadministrationen. I likhet med de två andra områdena saknas här vetskap om skyldigheten att anmäla nya register samt utökning av gamla till universitetets personuppgiftsombud.

Sammanfattningsvis visar enkäten på behov av både informationsinsatser och praktiskt stöd, till exempel vid framtagandet av mallar och riktlinjer, samt hjälp med IT-stöd. En punkt som betonas är även behovet av att studera användningen av molntjänster för personuppgifter.

Bland de insatser som listas som nödvändiga för att kunna möta upp till den nya förordningen 2018 finns framtagande av blanketter och mallar för samtycke och

information, informationsinsatser om personuppgiftsombudets (dataskyddsombudet) roll i verksamheten och anmälningsplikten, att ta fram riktlinjer kring hantering av forskningsdata och arbete på distans samt att göra det tydligt för verksamheten vilka stödfunktioner som finns.

Cecilia Arrgård, som fram till början av september var universitetsjurist, personuppgiftsombud och den som samordnat arbetsgruppen, lyfter fram kunskapsöveföring och speciellt om säkerhetsfrågorna, som den viktigaste frågan för universitetet att arbeta med.

Exakt hur mycket personuppgiftsdata som samlas in vid universitetet kan hon inte ge ett exakt svar på. Det finns många forsknings-

områden där personuppgifter samlas in men även inom förvaltningen hanteras mycket persondata både gällande anställda och studenter.

Hur påverkar ändringarna forskaren i vardagen?

– Jag skulle tro att det mest närliggande för forskaren är att hen kommer att behöva fundera på hur hen samlar in och lagrar personuppgifter i sin forskning. Samt hur hen inhämtar samtycke för insamlingen, säger juristen Jonas Holm vid SUB.

PER LARSSON

”Samma etiska regler gäller i krig och fred”

När får man döda oskyldiga i självförsvar? Är det tillåtet att skada någon som håller på att förstöra ett viktigt kulturarv? Den typen av etiska frågor är något som filosofen och etikforskaren Helen Frowe arbetar med i sin forskning.

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO MOSTPHOTOS

DET VAR I AUGUSTI 2015 som filmklippen spreds över världen. Bilderna visade hur Islamiska Staten, IS, sprängde sönder det antika Baalshamintemplet i världsarvsstaden Palmyra i Syrien. Ytterligare ett antikt objekt i Mellanöstern kunde läggas till listan med förstörda kulturarv sedan kriget i Syrien bröt ut.

– Förstörelsen av kulturella objekt i krig är egentligen ingen ny företeelse, det är ett sätt att utplåna vissa gruppers historia, och ofta är det ett förebud om våld mot människor. Att det aktualiseras nu beror delvis på att internet och sociala medier lyfter fram problemet, alla kan se filmerna, det har blivit synligare, säger Helen Frowe, professor i filosofi samt Wallenberg Academy Fellow och föreståndare för Stockholm Centre for the Ethics of War and Peace vid Filosofiska institutionen.

Statusen för kulturarv i krig är något som Helen Frowe arbetar med just nu i sin forskning.

– Jag är intresserad av hur reglerna borde se ut, för det här är svåra frågor. Ska till exempel ett militärt befäl välja en farligare väg för sin trupp för att undvika att kulturarv utsätts för skottlossning? Är det tillåtet att döda människor som förstör viktiga kultur-

arv? Och när är det tillåtet att faktiskt skada kulturarv? Får man förstöra ett antikt torn för att få bort en prickskytte som är placerad där? Krigsteoretiker har inte alls tittat på detta och den internationella lagstiftningen är yrvaken, riktlinjerna är vaga, säger Helen Frowe, som hoppas kunna bidra med det teoretiska underlaget till utvecklandet av nya policyer inom området.

Anslag från Wallenbergstiftelse

Hon har just arrangerat en internationell workshop i Stockholm under sommaren på temat lag och moral i krig. Att sammanföra forskare från olika discipliner och länder som arbetar med frågor om krigs- och fredsetik är

en viktig del av arbetet med Stockholm Centre for the Ethics of War and Peace. Forskningscentret inrättades 2014 med hjälp av ett stort anslag från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse och sedan dess har Helen Frowe arrangerat flera stora konferenser och ett 20-tal workshops i olika länder. Hennes egen forskning kretsar mycket kring frågor om individens ansvar när det gäller att tillgripa våld, som när det är tillåtet att döda oskyldiga i självförsvar och vilken roll icke-stridande spelar i en krigssituation.

– Principerna för att få använda våld borde vara desamma över tid oavsett om det handlar

om självförsvaret, en krigssituation eller ett polisingripande, menar jag. Våldet måste till exempel vara proportionellt; om du bryter mitt ben så kan jag försvara mig genom att bryta ditt ben, men det skulle vara oproportionellt att döda dig. Man måste också tänka på vad som är nödvändigt att göra. Om jag lätt kan springa iväg eller ringa polisen så är det fel av mig att bryta ditt ben.

Rätten att döda omvärderas

Hon säger att politiska händelser kan få oss att omvärdera var gränsen går när det gäller rätten att döda och nämner kriget mot terrorismen efter attacken mot World Trade Center 2001, som hon tror har påverkat diskussionerna om vilka som ska anses vara soldater och hur de ska behandlas.

Förutom forskningen om hur vi ska förhålla oss till kulturarv i en krigssituation undersöker hon just nu idén att man kan ha speciella skyldigheter inför vissa människor i en krigssituation, som till exempel släktingar, eller soldater gentemot varandra. Ett annat projekt är att utforska varför det som brukar betraktas som en sideeffekt, att civila dödas i militära operationer, så ofta rättfärdigas med att det anses vara "det minst dåliga alternativet".

– Det baseras på en ståndpunkt att det goda som skyddas är så viktigt att det tillåter att människor skadas, men har de som riskerar att skadas rätt att försvara sig själva, frågar Helen Frowe.

Hon är uppvuxen i Cambridge och har forskat vid flera brittiska och amerikanska universitet. Under universitetsstudierna fokuserade hon på filosofi ganska omgående. Ämnet erbjuder en frihet och skapar en möjlighet att ställa mer grundläggande frågor om samhällsfenomen än vad som är möjligt inom andra ämnesområden, menar hon.

– Jag påbörjade min doktorsavhandling med att studera frågor som hade att göra med bioetik, speciellt frågor om eutanasi, aktiv dödshjälp. Sedan kom jag ganska snart

FOTO FRANCIS PULLEN

in på frågan om självförsvaret och när det är tillåtet att döda oskyldiga människor.

Anslaget på 7,5 miljoner kronor under fem år från Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse har betytt mycket för att kunna förkovra sig och samla forskningen inom området.

– Jag har precis lämnat in en ansökan om en förlängning på fem år.

Vad kan filosofer bidra med idag tror du?

– Historiskt har många vetenskapsmän varit filosofer. Det är först idag som empirisk vetenskap och abstrakt filosofi behandlas som helt olika saker. Jag tror det är ett misstag. Mycket av den vetenskapliga forskningen idag är faktiskt filosofisk och för att lösa många samhällsfrågor kan vi behöva ta hjälp av filosofin, säger Helen Frowe. ■

I Syriskas Palmyra har terrorrörelsen IS förstört antika tempel. Statusen för kulturarv är ett område Helen Frowe forskar om.

Forskningen om membranproteiner gör vetenskapen tydligare, enligt David Drew.

”Forskning som lär oss mer om cellens dörrar”

TEXT ANNA-KARIN LANDIN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

För att våra celler ska få näring behöver den komma in genom cellmembranet. Transporten sker genom proteiner. Dessa är små, komplexa och extremt viktiga för hela kroppen. David Drew vill veta exakt hur de fungerar.

ETT TRANSPORTPROTEIN är som en mycket komplicerad dörr. Molekylen som ska passera in i cellen måste ha exakt rätt form för att passa i dörren. Ibland krävs det dessutom energi, eller att andra ämnen låser upp olika lås. David Drew och hans forskargrupp studerar cellens dörrar i detalj. Till exempel vet de nu hur proteinet som transporterar in fruktos i cellerna ser ut, och att natrium åker in genom en liten hiss.

Det handlar om grundforskning, men tillämpningar är inte långt borta. Till exempel har cancerceller extra många av vissa sockertransportörer. Att blockera dessa kan vara ett sätt att svälta ut cancer. Även vid andra sjukdomar, som hjärt- och kärlsjukdom eller diabetes, spelar transportproteiner en avgörande roll.

”Mest intressant hur de fungerar”

För att ta reda på hur proteinerna ser ut och fungerar använder David Drew metoder för att titta på enskilda atomers lägen. En sådan metod är röntgenkristallografi. Röntgenstrålar skjuts genom en kristall av proteinerna, och utifrån strålarnas spridning ges en bild

av hur transportören ser ut på atomnivå.

– För mig är det mest intressanta hur transportproteinen fungerar. Vet du hur en molekyl ser ut, kan du också förstå vad den gör, men det krävs flera bilder av samma protein för att förstå dynamiken, säger David Drew.

Bara att ta fram kristaller av ett visst protein kan ta flera år. Ett nytt mikroskop vid SciLifeLab har gett nya möjligheter att titta på vissa transportproteiner utan att först kristallisera dem, men för de allra minsta detaljerna krävs fortfarande röntgenkristallografi.

Tydliga och användbara resultat

David Drew kommer från Nya Zeeland och kom första gången till Stockholms universitet som doktorand. Han hade studerat fysiologi och farmakologi och var fascinerad av hur kroppen fungerade. Samtidigt såg han med en viss frustration på de stora komplexa systemen, där det är väldigt svårt att veta exakt vad som händer och vad som gör skillnad. Genom forskningen om membranproteiner blir vetenskapen tydligare.

– I min forskning får jag resultat som verkligen går att lita på, och det är användbart. Det är väldigt givande att se hur de här små maskinerna fungerar. De är fantastiska och så oerhört viktiga. Det är små saker men kontexten är stora system.

Kreativiteten avgörande för bra forskning

Som doktorand utvecklade David Drew ett sätt att producera och isolera protein, en metod som nu används i många laboratorier. Efter doktorandtiden fortsatte forskningen vid Imperial College i London, och 2009 fick han möjligheten att starta en egen forskargrupp genom ett prestigefullt anslag från The Royal Society. Stockholm lockade dock fortfarande, inte minst på det personliga planet med lägre levnadskostnader, kortare pendling och bättre förutsättningar för att ha barn. Genom Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse fick David Drew möjligheten att som Wallenberg Academy Fellow forska i Stockholm och skapa långsiktighet i forskningen.

– Det är fantastiskt att det finansieras så mycket grundforskning i Sverige och oerhört uppriskande i ett internationellt perspektiv.

David Drew menar att alltför riktade anslag, ständiga mätningar av genomslag och tävling hämmar forskningen.

– Forskning är en kreativ process. Det är inte alltid det du från början ville ta reda på som blir det viktigaste resultatet. Det behövs forskare som engagerar sig i ämnen som kanske inte hamnar i den mest prestigefyllda tidskriften, och det behöver få ta tid.

Det finns mycket kvar att upptäcka. Vi vet fortfarande inte vad omkring hälften av cellernas transportproteiner transporterar, och än mindre hur det går till. På David Drews kontor finns en liten krittavla där han skriver upp ett citat varje månad. Just nu står det ”Work hard, make a difference”. Någon av hans kollegor har lagt till ”yes”. ■

Hundraårsfirande finansiär viktig för universitetet

Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse är en av Stockholms universitets viktigaste finansiärer. Stiftelsen fyller nu 100 år och firar bland annat med vetenskaps-symposier.

TEXT PER LARSSON

I ÅR FIRAR Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse (KAW) 100 år. Det var år 1917 som makarna Wallenberg beslutade att grunda en stiftelse för att organisera det stöd och de donationer de gav till byggnads- och utvecklingsprojekt. Stiftelsens grundplåt bestod av aktier i Stockholms Enskilda Bank och Investor till ett värde av 20 miljoner kronor, 593 miljoner kronor i dagens penningvärde. Under det första seklet har stiftelsen beviljat anslag till forskning och utbildning om totalt 24 miljarder kronor. Genom framgångsrik kapitalförvaltning har kapitalet ändå vuxit så att det idag uppgår till 90 miljarder kronor.

Knut och Alice Wallenberg var angelägna om att stödja det "landsgagneliga" – det som gör att Sverige kan utvecklas som forsknings- och utbildningsnation. I början finansierades främst byggnader för att skapa lokaler för forskning och utbildning. Tyngdpunkten förflyttades sedan successivt till att finansiera den avancerade utrustning som behövdes för forskningen. De senaste åren har en av de främsta anslagsformerna varit stöd till enskilda excellenta forskare genom programmen Wallenberg Scholars och Wallenberg Clinical Scholars för seniora forskare samt satsningen Wallenberg Academy Fellows för yngre excellenta forskare. En annan anslagsform är forskningsprojekt av högsta vetenskapliga kvalitet, initierade av forskarna själva.

100 år firas med symposier

Under jubileumsåret stödjer stiftelsen några av landets science centers i en särskild satsning på 150 miljoner kronor. Jubileet uppmärksammas även med vetenskapliga symposier på sex universitetsorter: Lund, Umeå, Linköping, Stockholm, Uppsala och Göteborg. Arrangemanget i Stockholm var den 15 september i Aula Magna och handlade om livsvetenskap. Fyra världsledande forskare var hitbjudna för att tala om ämnen som hur myggor kan känna doften av människor, neandertalarnas DNA och membranproteiner. Även forskare från Stockholms universitet, Karolinska Institutet och KTH talade. Från Stockholms universitet var det biokemisten David Drew, se artikel intill.

FOTO KNUT OCH ALICE WALLENBERGS STIFTELSE

1,8 miljarder kronor till universitet

Sammantaget är Wallenbergstiftelserna universitetets näst största externa forskningsfinansiär. Under de första hundra åren har KAW totalt beviljat Stockholms universitet 1,8 miljarder kronor, varav en miljard de senaste tio åren. 20 Wallenberg Academy Fellows och 2 Wallenberg Scholars har utsetts och mellan 2011 och 2016 har 17 projektanslag beviljats.

Ett exempel på en större satsning från KAW är anslaget till expeditionen SWERUSC3, som 2014 åkte till Arktis. KAW är även en av huvudfinansiärerna av forskningsinfrastrukturen SciLifeLab där Stockholms universitet är en av aktörerna. Den nationella infrastrukturen Wallenberg Advanced Bioinformatics Infrastructure, WABI, vid SciLifeLab och Stockholms universitet som ger bioinformatikstöd till svenska forskare har totalt fått drygt 201 miljoner kronor.

En donation från Wallenbergstiftelserna möjliggjorde vidare byggandet av Aula Magna som stod färdig 1997.

Enligt rektor Astrid Söderbergh Widding är stödet från Wallenbergstiftelserna av största betydelse för Stockholms universitet.

– Stiftelsernas fokus på grundforskning och vetenskaplig excellens passar väl för universitetets profil, och deras gransknings-system håller högsta kvalitet. Deras krav på interna prioriteringar har också skärpt universitetets kvalitetsprocesser.

Hon ser KAW som unikt i forskarsamhället genom sitt huvudmannaråd, där universitetens rektorer och företrädare för akademierna samlas till årlig dialog.

– KAW:s styrelse är angelägen om att stiftelsens satsningar ska möta universitetens behov, för att skapa mesta möjliga nytta för svensk forskning, säger Astrid Söderbergh Widding. ■

► Läs mer på kaw.wallenberg.org

Fakta om Wallenbergstiftelserna

❖ Wallenbergstiftelserna är ett samlingsnamn för de allmännyttiga stiftelser som har anknytning till familjen Wallenberg. De största stiftelserna är Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse, Marianne och Marcus Wallenbergs Stiftelse samt Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs Minnesfond.

❖ Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse (KAW) är huvudsakligen inriktad på att ge stöd till forskning inom naturvetenskap, teknik och medicin, genom långsiktiga anslag till fri grundforskning av högsta internationella klass.

❖ Under 2016 beviljade KAW 1,8 miljarder kronor till forskning

och utbildning i Sverige. Det innebär att KAW är en av de största privata forskningsstiftelserna i Europa.

❖ Stiftelsen har ett huvudmannaråd som består av tolv rektorer från landets forskningsuniversitet och fem representanter från de kungliga vetenskapliga akademierna.

NAMN OCH NYTT

Visste du att

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Donationen från Johan Adolf Berg utgör grunden för universitetets konstsamling på Spökslottet.

... grunden till universitetets konstsamling kommer från en donation från Johan Adolf Berg. Nu har ytterligare tre tavlor och ett antal möbler donerats av hans barnbarnsbarn.

JOHAN ADOLF BERG (1827-1884) var ingenjör, kapten och konstsamlare under 1800-talet. Han donerade pengar för inrättandet av Sveriges första professur i kultur- och konsthistoria. Sedan tyckte han att studenterna behövde en studiesamling, så han donerade även sin konst. Konsten skulle också utgöra grunden för att bilda ett museum.

– Han var en av de eldsjälarna som brann för tanken att en högskola skulle grundas i Stockholm och ge stockholmarna möjlighet till högre utbildning. Han var utbildad

ingenjör, men en av hans hjärtefrågor var professuren i kultur- och konsthistoria och han brann för konst och humaniora, säger Camilla Hjelm, konstantendent vid Stockholms universitet.

Berg ägde också ett stenbrott i Huvudsta och var med och konstruerade luckorna i slussen. Från stenbrottet försåg han i princip hela Stockholm med gatsten. Han kände Alfred Nobel, som var på plats och provsprängde med dynamit i stenbrottet.

Konstsamlingen finns nu i Schefflerska palatset, Spökslottet. Universitetet har totalt omkring 3000 konstverk. Den äldre målerisamlingen finns i huvudsak på Spökslottet och omfattar drygt 300 verk, varav 210 verk lämnades i donationen från Berg. Nu blir konstsamlingen 3 verk rikare efter att hans barnbarnsbarn P.W Richard Tham donerat ett porträtt av Johan Berg från 1853 av Nils Andersson, 1700-talsmålningen "Yttersta domen" av Louis Masreliez och ett porträtt av Helen Berg målat av Elsa von Kantzow.

– Det är roligt att få ett porträtt av

Porträtt av Johan Adolf Berg

Helen Berg, Johan Adolfs fru. Det var hon som slutligen överlämnade samlingen, och vi har inte så många kvinnliga konstnärer i Spökslottet. Det gör det lättare att berätta historien om Berg och samlingen, säger Camilla Hjelm.

Även ett antal möbler donerades till Spökslottet av P.W Richard Tham och hans syster Viveca Tham-Bränge.

ANNA-KARIN LANDIN

► Spökslottet är inte öppet för allmänheten, men för grupper finns möjlighet att kontakta Camilla Hjelm för visning av konsten. camilla.hjelm@su.se

Bergs hem i malmgården Heleneborg på 1800-talet.

FOTO BO EHNMARCK

Hedersdoktorer Thuram och Kuylenstierna möts i föreläsning

KLIMATFRÅGAN OCH FLYKTINGFRÅGAN möts när Lilian Thuram och Johan Kuylenstierna, nya hedersdoktorer vid Stockholms universitet, träffas i ett offentligt samtal. "Can we be climate refugees tomorrow?" äger rum 28 september i hörsal 10, Södra huset. Lilian Thuram är den tidigare fotbollsstjärnan som nu jobbar för att motverka rasism, Johan Kuylenstierna är klimatforskare och chef för Stockholm Environment Institute.

För den som vill höra mer av Thuram finns även chansen 27 september på Farsta bibliotek, då han pratar om rasism och motstånd och om hur vi kan bygga framtidens hållbara samhälle tillsammans. Susan Faludi, författare, journalist och feminist kommer också att hålla en öppen föreläsning i samband med promotionen till hedersdoktor. 2 oktober gästar hon JMK.

För fler föreläsningar av nya hedersdoktorer, håll utkik i evenemangskalendern på webben veckan runt installations- och promotionshögtiden 29 september.

ANNA-KARIN LANDIN

FOTO JANNEDANIELSSON

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Pristagarna Hildred Crill,
Said Mahmoudi,
Daniel Ritter och Lisa Käll.

Årets lärare prisas

PEDAGOGISKA PRISET Årets lärare vid Stockholms universitet delas ut varje år till en pristagare per fakultet. Det är studenter vid universitetet som har nominerat kandidaterna, och i år nominerades 150 lärare. Årets lärare tilldelas 50 000 kronor vardera, vilket ska ge läraren möjlighet att förkovra sig ytterligare inom sitt område. Pristagarna får också ett diplom som delas ut av rektor i samband med promotionshögtiden den 29 september.

Inom Naturvetenskapliga fakulteten går årets pris till Hildred Crill vid Institutionen för geologiska vetenskaper och inom Juridiska fakulteten till Said Mahmoudi. Inom Humanistiska fakulteten får Lisa Käll vid Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap priset och inom Samhällsvetenskapliga fakulteten går det till Daniel Ritter vid Sociologiska institutionen.

FOTO MIKAEL AXELSSON

Norskt pris till Carl Folke

CARL FOLKE, professor och forskningsledare vid Stockholms Resilienscentrum, har tilldelats 2017 års Gunnerus Sustainability Award av Det Kongelige Norske

Videnskabers Selskab, och NTNU, Norges teknisk-naturvetenskapliga universitet. Priset uppmärksammar vetenskapligt arbete för global hållbarhet. Priset är på 1 miljon kronor, guldmedalj och diplom.

Fyra forskare får RJ-medel

15 FORSKARE beviljas anslag från Riksbankens Jubileumsfond inom satsningen RJ Sabbatical. Från Stockholms universitet får följande forskare medel: Caroline Kerfoot, Institutionen för svenska och flerspråkighet; Susanne Kjällander, Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen; Maria Koptjevskaja Tamm, Institutionen för lingvistik, och Ulf Olsson, Institutionen för kultur och estetik.

I korthet

ELINA DRUKER, docent i litteraturvetenskap, har fått pris av The International Research Society for Children's Literature för årets bästa antologi 2017.

LOVE EKENBERG, professor vid Institutionen för data- och systemvetenskap, förordnas till en ny professur i samverkan med FN-organet Unesco i syfte att utveckla en modell för storskalig högre utbildning med fokus på länderna i södra Afrika.

ANNIKA ULLMAN har befordrats till professor i pedagogik.

PETER WENNBERG har befordrats till professor i samhällsvetenskaplig alkohol- och drogforskning.

HENRIK ÖSTERBLOM, docent vid Stockholms Resilience Centre, har tilldelats Sweden Impact Award 2017 för ett forskningsprojekt om nyckelaktörer i sjömatindustrin för hållbara hav.

JOHAN ROCKSTRÖM, professor i miljövetenskap vid Stockholm Resilience Centre, har utsetts till Global Hillary Laureate för 2017.

HENRIK LAGERLUND har befordrats till professor i teoretisk filosofi med inriktning på filosofins historia.

ANDERS HULTQVIST har anställs som gästprofessor i skatterätt.

TORBJÖRN ÅKERSTEDT, professor vid Stressforskningsinstitutet, tilldelas 2017 års Lars Salvius-pris för goda insatser för forskningskommunikationen.

ASSAR LINDBECK, professor vid Institutet för internationell ekonomi, har tilldelats Global Economy Prize 2017 vid Kiel Institute i Tyskland. Han tilldelas priset i kategorin nationalekonomi.

MIKAEL OLIVEBERG vid Institutionen för biokemi och biofysik har fått bidrag från Hjärnfonden till forskning kring sjukdomen ALS.

Läs mer på
su.se/medarbetare

FOTO JOHAN JEPSSON

Pristagare i kriminologi

ÅRETS MOTTAGARE av Stockholmspriset i kriminologi är professor Richard E. Tremblay, verksam i Dublin, Montreal och Paris. Priset är världens största och mest prestigefyllda pris inom området kriminologi. Prissumman är en miljon kronor. Den 20 juni tilldelades han priset av drottning Silvia vid en ceremoni i Stockholms stadshus.

Språkvetare blir Pro Futura-forskare

RIKSBANKENS Jubileumsfonds styrelse har utsett 2017 års Pro Futura-forskare. De fyra forskarna har valts ut bland 27 nominerade. En av de fyra har nominerats av Stockholms universitet. Det är Sofia Lodén vid Romanska och klassiska institutionen som kommer att forska om gränser och landskap i Artursagan inom projektet The Europeanization of Culture in the Middle Ages: Moving Borders and Landscapes in Arthurian Romance.

Min arbetsplats: Studentkåren

HENRIC SÖDERGREN OCH STEFANIE TAGESSON arbetar som ordförande och vice ordförande i Studentkåren och delar arbetsrum en trappa ner i Studenthuset. De har just inlett sitt andra år på sina poster, något som är ovanligt i kårens historia. "De flesta brukar inte orka eftersom det tar så mycket tid från studierna, men vi hade mycket spännande på gång och hade kommit in i arbetet och ville gärna vara kvar ett år till", säger Henric.

AFFISCHEN med texten "Allt kommer bli bra" fick Stefanie av en förtroendevald som arbetade med kårens efterfest efter Nobelmiddagen 2015. "Vi hade 2 000 personer på gästlistan och det var hur stressigt som helst. I perioder kan vi ha det lite körigt, men det är bra att påminna sig om att det brukar ordna sig."

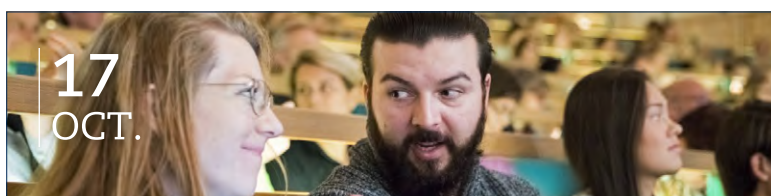

UGGLOR finns det gott om här. En är i porslin, en annan är ett mjukisdjur med kårbandet runt sig. Några i form av suddgummin. "Jag älskar ugglor. De är gulliga och står för akademi och kunskap. Ugglan finns också med i Studentkårens logga, så det känns som ett självklart inslag i min vardag", säger Stefanie.

HÖRLURAR för att kunna lyssna på musik behöver Henric när han jobbar. "Gärna klassisk musik utan text när jag ska fokusera på något, annars går det bra med en topplista på Spotify", säger Henric.

EN AV BILDERNA PÅ ANSLAGSTAVLAN föreställer kårledningen. Stockholms universitets studentkår är en av Sveriges största och representerar omkring 30 000 helårsstudenter. Att vara medlem är frivilligt sedan 2010. Uppdraget för kårledningen är att företräda studenternas gemensamma intressen i olika frågor. Det kan handla om allt från att arbeta för att studenterna bör ha en egen studentlokal för olika arrangemang på campus till att skapa opinion kring studiebidrag.

TEXT ANNIKA HALLMAN | FOTO NIKLAS BJÖRLING

Alumni Day 2017: Does art make a difference?

Mingle with fellow alumni, students and staff, and listen to a panel discussion about the art around us. For more information and registration, please visit: su.se/alumniday
FREE ADMISSION ▶ **Time and place:** 17 October at 4 pm, Aula Magna, Stockholm University.

su.se/alumniday

► Insändare

Bekant enkrona

NU HAR VI haft våra nya 1-kronor en tid. Jag har hela tiden tyckt att motivet på baksidan påminner om något (om man kisar lite med ögonen), men om vad? ...

Plötsligt trillade polletten ner, det liknar ju universitetets logga! Facklan med lågorna finns till exempel där ...

MATS ANDERSSON,
IT-AVDELNINGEN

► Gör din röst hörd! Skriv en insändare till Universitetsnytt, per.larsson@su.se

Danske Bank – sämst i klassen på miljö och hållbarhet

MILJÖ- OCH HÅLLBARHETSFRÅGOR

ska vara viktiga för Stockholms universitet. Förutom att tillhandahålla miljöforskning i världsklass har universitetet en tydlig och ambitiös miljöpolicy där det står att universitetet ska "verka för att aspekter rörande miljö och hållbar utveckling vägs in i beslut där så är relevant", samt "där så är möjligt arbeta efter högre krav än de rättsliga regler och minimikrav som ställs på verksamheten". Det interna miljöarbetet har bland annat lett till att universitet inte längre tillåter att stiftelseförvaltningen investerar i fossila bränslen, en reducering av matsvinn på restaurang Lantis och möjlighet att ladda elbilar på universitetsområdet. Tre viktiga åtgärder för att minska miljöpåverkan och då främst koldioxidutsläppen.

För att behålla trovärdhet i miljö- och hållbarhetsfrågor måste även universitetet verka för att miljöhänsyn tas vid processer som sträcker sig utanför universitetets interna arbete. Detta verkar inte ha fungerat i och med bankbytet från Nordea till Danske Bank i april i år. Riksgälden beslutade då att teckna ramavtal med Danske Bank gällande betalningar i svenska kronor och valutahantering för de statliga myndigheterna. När Fair Finance Guide (ett Sida-finansierat initiativ från Sveriges Konsumenter, Amnesty International, Diakonia, Fair Action och Naturskyddsföreningen) granskade sju storbanker rankades Danske Bank som sämst i klassen (Nordea rankades som näst sämst). Granskningen av bankens policy visade att endast 28 procent

av de vanligaste hållbarhetsstandarderna och konventionerna uppfylldes, och lägst krav ställdes för aspekter kopplade till klimatförändringar och biologisk mångfald. Granskningen av hur Danske Bank agerat i praktiken visade att under perioden 2009-2014 investerade Danske Bank 15 gånger mer kapital i fossila bränslen jämfört med förnybar energi, och under 2015 investerades 4 miljarder kronor i stora fossilbolag, varav nästan 300 miljoner i kolbolag. Utöver det har banken investerat 145 miljoner i Lundin Petroleum, ett företag som anklagats för allvarliga övergrepp i Sudan, samt investerat i företag som skötar regnskog, exporterar vapen till stater som förtrycker sin befolkning, kränker ursprungsfolk och mänskliga rättigheter. Danske Bank, tillsammans med Nordea, figurerar även i en internationell penningtvättshärva som omfattar miljardbelopp.

På inga sätt kan detta rimma väl med Stockholms universitets engagemang och ambitioner när det gäller miljöfrågor. Hur fattades beslutet att byta till Danske Bank och på vilka grunder? Vilka möjligheter har universitetet att påverka så att miljöhänsyn beaktas när det är dags för Riksgälden att göra en ny upphandling? Och när kan vi förvänta oss att ett avtal med en bank som har betydligt högre ambitioner när det gäller miljö- och hållbarhetsfrågor finns på plats?

MARLENE ÅGERSTRAND,
FORSKARE, ACES, STOCKHOLMS UNIVERSITET
PAUL GLANTZ,
FORSKARE/MILJÖSAMORDNARE, ACES,
STOCKHOLMS UNIVERSITET

Svar:

STOCKHOLMS UNIVERSITET, SU, är som myndighet skyldig att enligt Förordning (2017:170) om statliga myndigheters betalningar och medelsförvaltning avropa betaltjänster enligt de ramavtal som Riksgäldskontoret ingått för statens räkning. Riksgäldskontoret upphandlade nya ramavtal som trädde i kraft den 1 augusti 2016. Statliga myndigheter hade att mellan 1 augusti 2016 och 31 mars 2017 att teckna nya avropsavtal.

Avseende valutabank fanns endast Danske Bank som ramavtalsleverantör, varvid Stockholms universitet tecknat avropsavtal avseende dessa tjänster med Danske Bank. För övriga in- och utbetalningstjänster så genomförde SU en förnyad konkurrensutsättning i enlighet med villkoren för ramavtalen. Utifrån de kriterier som tillmättes betydelse för SU så vann Danske Bank konkurrensutsättningen och tilldelades kontrakt. Danske Bank var den bank som uppfyllde flest

tjänster (kriterier) som SU hade önskemål om. Med ovan som bakgrund har SU följt det regelverk som åligger en myndighet och som ledde till ett byte av bank från Nordea till Danske Bank.

När det gäller att ställa miljökrav har en myndighet, i det här fallet Riksgälden, möjlighet att ställa krav i en upphandling där så är relevant. Dessa krav måste vara proportionerliga och relevanta för den upphandlade tjänsten. Miljöfrågor är en viktig del i samtliga upphandlingar och avrop som SU genomför och ligger i stort fokus där vi har möjlighet att påverka och styra.

Nytt bankavtal blir aktuellt när Riksgälden upphandlat nytt ramavtal. Inför det kommer SU givetvis att lämna relevanta synpunkter både vad gäller miljöfrågor och övriga krav.

MARIE HÖGSTRÖM,
PERSONALCHEF
PIA GRANKVIST,
EKONOMICHEF

Invid Brunnsviken

Värdshuset Kräftan
Er lokal för Julfesten i år!
Buffépaket från 395:-/pers
Även catering.

kraftan.nu

Lunch
Festväning
Bröllopsarrangemang

Kräftriket 9-114 19 Stockholm - Bokning 070-747 83 11

NYFIKEN?

Välkommen till Forskardagarna!

Är en tupp dominant för att han är tuff, eller är han tuff för att han är dominant? Hur hänger organiserad brottslighet och våldsbejakande extremism ihop?

Under Forskardagarna berättar våra nyblivna doktorer om sin forskning i korta populärvetenskapliga föreläsningar.

Tipsa dina studenter och ta del av spännande och aktuell forskning.

Läs mer på su.se/forskardagarna
Dagarna direktsänds på su.se/play

Forskardagarna 2017
► FRI ENTRÉ – Öppet för alla
3–5 oktober
Plats: Aula Magna

IN ENGLISH

PHOTOS EVA DALIN, CLAES HELANDER/AZOTE
► SU.SE/ENGLISH/NEWS ► REDAKTION@SU.SE

Joys and challenges for the autumn

A NEW AUTUMN semester has, at the time of writing, just started, with a record number of new students present in Aula Magna on Welcome Day. As Vice-Chancellor, meeting all the new dedicated and enthusiastic students is one of the real highlights of the year. Conducting research-based education of high quality is our main *raison d'être* as a university, and our main contribution to society.

During the summer, we received the results from the latest Shanghai Rankings, in which Stockholm University moved up from place 81 to place 74. We thus maintain our position among the world's top 100 universities by a comfortable margin, which is important from an international perspective.

We also received the results of the competition for ERC Starting Grants, where we were awarded as many as seven. This also affirms our strong international position. Our new cryo-electron microscope is in place in SciLifeLab, R/V Electra is now exploring the Baltic Sea, and we have inaugurated a new regional microscopy centre, CEM4MAT, with Uppsala University and KTH, where our own new transmission electron microscope will soon be in place as well. SUBIC (Stockholm University Brain Imaging Centre) is under construction, and so is Accelerator, our new meeting place for art and science. There is thus plenty to be happy about.

However, there are also many challenges, including infrastructure in general. It is greatly underfunded, and this, I would argue, is one of the most important issues in the sector going forward. Here it is important to be able to prioritise appropriately at the international, national and local levels. Other challenges include the issues currently being investigated by the Government Offices: for example, internationalisation – which in and of itself is natural to the sector, but is not a given from a tuition perspective – and general issues of

governance and resources, which are crucial to the development of the higher education sector going forward.

Stockholm University is co-organising the annual SUHF conference in October together with the internationalisation commission, and important hearings are coming up. During the summer, the Ministry of Education also released a few memoranda, the most notable and widely discussed of which concerned widening participation. On the one hand, we can agree with the government that expanding the issue of widening access to widening participation is exactly what the universities are already working on. In this respect, the memorandum is completely uncontroversial. On the other hand, it is easy to see what the criticism is aiming at. Statistics from the Swedish Council for Higher Education clearly demonstrate that the universities have hardly been successful in widening access. Expanding this assignment further may thus risk undermining the credibility of this statutory assignment for the higher education institutions. What prior knowledge do new students have when they begin their studies? And if the universities do not succeed, whose fault is it? How can this even be followed up? Should there be sanctions?

We can see that higher education and research are given priority in Swedish politics, which is gratifying, but let us hope that these issues will not become pawns in ideological battles between the political blocs. They are much too important and forward-looking for this.

ASTRID SÖDERBERGH WIDDING, vice chancellor
► rektor@su.se

PHOTO EVA DALIN

These operations will move to Albano

IT HAS NOW been decided which operations at Stockholm University will move to Albano and the three buildings that are fully at the disposal of Stockholm University.

The decision is completely in line with the ongoing planning and means that all the operations that have been involved in the dialogue with project management since March will be situated on the new University campus.

“We will bring together education and research, which are currently scattered across multiple locations, in new facilities designed to meet the University’s needs, and we hope that the new environment will also facilitate collaboration across disciplines,” says Vice-Chancellor Astrid Söderbergh Widding.

Planning will continue in the autumn with meetings between the project managers at the Property Management Office and the University’s operations. The affected operations, the Property Management Office and the architects will then continue to work on detail design of office spaces, teaching facilities, informal areas and special areas, such as laboratories.

**On 1 January 2018, the Department of Public Health Science will be created, which will initially include the Centre for Health Equity Studies and the Centre for Social Research on Alcohol and Drugs. The Stress Research Institute will become a part of this department when it moves to Albano, no later than 1 January 2021.*

- Building 1**
(planned move spring semester 2022)
- ◆ Department of Mathematics
 - ◆ Department of Statistics
 - ◆ Stockholm Resilience Centre

- Building 2**
(planned move autumn semester 2021)
- ◆ Stockholm Business School
 - ◆ Department of Social Work

Building 3 is planned to house operations from KTH, Nordita, Vetenskapens Hus and parts of the Department of Physics – exactly which ones will be decided later.

- Svenska Bostäder** is building about a thousand homes for students and guest researchers, both 1-3 bedroom flats and various types of dormitory accommodation. These homes will be allocated through the regular student housing queue.
- Building 4**
(planned move autumn semester 2020)
- ◆ Centre for Health Equity Studies*
 - ◆ Centre for Social Research on Alcohol and Drugs*
 - ◆ Department of Psychology
 - ◆ Department of Special Education
 - ◆ Stress Research Institute*

Trend towards free access

Financiers and researchers are demanding increased access to research data and publications, and this development has already come a long way.

In recent years, terms such as open access, open data and open science have become increasingly common, both in the research community and in the wider public debate. By making research publications and research data freely accessible as far as is possible to everyone at no cost, they can be disseminated faster and cited more often. Moreover, when research findings reach groups outside the research community, this increases their chances of contributing to social development. Many professions do not currently have access to articles that have a direct bearing on their work. Open publication of research data is believed to increase the transparency of research and, consequently, the opportunity to discover potential misconduct.

The research community has long been critical of the major publishers for charging researchers and universities for the opportunity to publish their work in journals, as well as for the subscriptions that allow them to access the articles. Research funding bodies in several countries have reacted to this. A large proportion of research is funded by public means, i.e., tax money, and the funding bodies thus want the research findings to be publicly accessible.

Funding bodies demand open access

Since 2010, researchers who are granted funding from the Swedish Research Council must either publish their results in web-based journals with open access or, after publishing in a traditional journal,

place the material in an open, searchable database at the time of publication. The Swedish Research Council also accepts so-called hybrid publishing, where articles are made openly available with some delay.

Moreover, the Swedish Research Council and the government support the principle of open access to scientific information. The rules of the EU framework programme Horizon 2020 emphasise that everyone who receives research funding must publish research articles through open access, but that there may be some delay in relation to the original publication.

Expertise at the University

For the last several years, Stockholm University has been working actively to meet the increasing demands for open access to scientific information as well as provide support for researchers.

The Stockholm University Library (SUB) has been commissioned by the Vice-Chancellor to coordinate the work on making scientific information available. The Vice-Chancellor has given the library the assignment to lead a University-wide work group on how to facilitate access to research data.

In the spring, SUB organised lectures on the accessibility of research data, where the Vice-Chancellor was one of the speakers, and there will be more lectures in the autumn.

Jonas Holm, who is a legal counsel specialising in copyright issues and laws surrounding the accessibility of research findings and the management of research data, has been working at SUB for the last couple of years.

Need for information regarding the processing of personal data

On 25 May 2018, the EU's new data protection regulation will enter into force.

The new regulation will include stricter rules, substantially higher fines of up to 20 million euro, and stronger enforcement. The likelihood that potential breaches will be discovered by the monitoring authorities will also increase, which, in a worst case scenario, may lead to high fines. In light of this, the Director of Administration has appointed a work group to ensure that all operations at Stockholm University are given the support and help they need in order to meet the new requirements. The first stage of this work was a questionnaire to find out how departments/equivalent and administrative units are complying with the rules today in order to be able to direct efforts towards the areas with the greatest needs. The questionnaire was sent out and

answered during the spring 2017. The questionnaire focused on three areas: education, research and other operations. In summary, the questionnaire indicates a need for both information and practical support, for example when developing templates and guidelines, as well as help with IT support.

How will the changes affect researchers in their daily work?

"I think that the most immediate effect for researchers is that they will have to think about how they collect and store personal data in their research, as well as how they obtain consent for the collection of data," says Jonas Holm, legal counsel at the University Library.

Honorary doctorates Thuram and Kuylenstierna meet in lecture

FOTO BO EHNMARK

FOTO JANNE DANIELSSON

ISSUES CONCERNING the climate and refugees will meet when Lilian Thuram and Johan Kuylenstierna, new honorary doctors at Stockholm University, meet in a public conversation. "Can we be climate refugees tomorrow?" takes place on 28 September in lecture hall 10, Södra huset. Lilian Thuram is the former football star now working to combat racism; Johan Kuylenstierna is a climate scientist and director of the Stockholm Environment Institute.

Those who would like to hear more from Thuram will have another chance in the Farsta public library on 27 September, where he will speak about racism and resistance and how we can build a sustainable future society together. Susan Faludi – author, journalist and feminist – will also give an open lecture in connection with her conferment as an honorary doctor. On 2 October, she will visit JMK.

For more lectures by new honorary doctors, keep an eye on the events calendar on the web during the week of the inauguration and conferment ceremony on 29 September.

Seven ERC-grants to Stockholm University

SEVEN RESEARCHERS at Stockholm University have been awarded the prestigious Starting Grant from the European Research Council. The funding ranges from 1.3 to almost 1.5 million euros each. Five of the scientists will continue their research at Stockholm University.

Kurt Mitman, from the Institute for International Economic Studies (IIES), received a grant for the project "Micro Heterogeneity and Macroeconomic Policy".

Marc Friedländer, Department of Molecular Biosciences, The Wenner-Gren Institute, received support for the project "MicroRNA functions in single cells".

Tanja Slotte, from the Department of Ecology, Environment and Plant Sciences, was awarded support for the research "Supergene evolution in a classic plant system – bringing the study of distyly into the genomic Era".

Dan Petersen, Department of Mathematics, was awarded a grant for "Topology of moduli spaces of Riemann surfaces" and Jaime De la Cruz, Department of Astronomy, earned support for "SUNMAG: Understanding magnetic-field-regulated heating and explosive events in the solar chromosphere."

Blaise Goutéraux, from the Nordic Institute for Theoretical Physics, received support, but will conduct the research at the Ecole Polytechnique in Paris and Stina Bergman Blix at the Department of Sociology was awarded a grant and will conduct her research at Uppsala University.

The Awards for Good Teaching 2017

AWARDS FOR EXCELLENT teaching for the year 2017 have been granted to Dr Hildred Crill, Dept. of Geological Sciences, Dr Lisa Käll, Dept. for Ethnology, History of Religions and Gender Studies, Prof. Said Mahmoudi, Dept. of Law and Dr Daniel Ritter, Dept. of Sociology

Awards for Good Teaching at Stockholm University are awarded each year to one teacher from each faculty. The award is granted to teachers who satisfy the criteria that they promote students'

learning by outstanding contributions to education, recognized interest and engagement in pedagogical development, and renowned skill in teaching.

Each of the rewarded teachers will receive SEK 50,000 to be used as they please to support the development of their pedagogical competence. They will also receive a diploma that will be presented to them by the Vice-Chancellor during the university's ceremonies in the City Hall on Friday 29th September.

Krönika

FOTO NIKLAS BJÖRLING

Lisa Folkmarson Käll

Lisa Folkmarson Käll är docent i teoretisk filosofi och biträdande universitetslektor i genusvetenskap vid Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap. Hennes forskningsintressen är främst inom feministisk filosofi om kroppslig subjektivitet och intersubjektivitet. Hon är en av årets pedagogiska pristagare.

Nya perspektiv behövs i bildningens byggnader

"NÄR BILDNINGENS BYGGNAD öppnar dörrarna för många nya röster och perspektiv så är det ett fint ställe att vara på" skriver författaren Kristina Sandberg och jag kan inte annat än hålla med. Som lärare i en av alla bildningens byggnader funderar jag mycket över hur jag kan bidra till att just öppna dörrar för nya röster och perspektiv, och över vad det kan innebära. Hur kan jag i min pedagogiska verksamhet bidra till att skapa förutsättningar för att en mångfald av röster kan få plats och berika varandra? Vilka kroppar och röster får ta plats och på vems villkor skapas inkluderande rum?

Delvis handlar inkludering förstås om att rent konkret bereda plats och att göra rum tillgängliga för kroppar som tidigare stängts ute, men detta tillgängliggörande är inte någon helt enkel eller oskyldig handling. Även om universitetens studentgrupper idag har en helt annan sammansättning än vad de hade för 100, 50 eller till och med 20 år sen, befinner sig den högre utbildningens institutioner mitt i sin historia som präglas av en exkluderande elitism.

De ideal och traditioner som så tungt utmärker bildningens och den högre utbildningens institutioner har inte, och kan inte ha, samma betydelse och laddning för alla. Att till exempel som kvinna ta del av en västerländsk kunskapskanon dominerad av vita män, där kvinnors röster har inskränkts och tystats, där kvinnors kunskap inte har getts plats eller över huvud taget räknats som kunskap, där kvinnor har definierats som ofullkomliga varelser drivna av irrationella känslor och utan egen förmåga till förnuft och självständigt tänkande, där kvinnliga författare, konstnärer och filosofer lyfts fram som exceptionella undantag och fortfarande

» Hur jag kan bidra till att just öppna dörrar för nya röster och perspektiv

tillåts fungera som alibi för en patriarkal struktur och kanon, ja, det är långt ifrån säkert en entydig upplevelse av att bli inkluderad, utan kanske snarare en väldigt påtaglig påminnelse om ens exkludering. Verklig inkludering kan vi tala om först när alla de nya röster och perspektiv som vi vill inkludera i den högre utbildningens och kunskapens rum också tillåts ifrågasätta själva grunden, förändra den och bygga om. Att få uppleva den transformativa kraft som kunskap kan bära med sig, att drabbas av omvälvande tankar och teorier, och att bli till som den en är i mötet med dessa är många gånger svindlande och fantastiskt, men kunskapens transformativa kraft banar också väg för en omvandling av etablerade tanketraditioner och av de rum i vilka de förs vidare. Att som lärare i mötet med studenter med olika erfarenheter, kunskaper och perspektiv få delta i den omvandlingen kan vara minst lika svindlande och fantastiskt.

LISA FOLKMARSON KÄLL